

บทที่ 2

วรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในการศึกษาเรื่อง“ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการตรวจพิสูจน์ศพของสถาบันนิติเวชวิทยา โรงพยาบาลตำรวจ” ผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีทางวิชาการจากเอกสารและผลงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะได้นำเสนอ ดังนี้.

1. แนวคิดทฤษฎี

1.1 ปัญหาอุปสรรค

1.2 ทฤษฎีการจูงใจ หรือ ทฤษฎีสองปัจจัย (Two Factory) ของ Frederick Herzberg

1.3 ทฤษฎีความคาดหวัง (Expectancy Theory)

1.4 ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ (Maslow A. H. Motivation and Personality)

2. การตรวจพิสูจน์ศพของสถาบันนิติเวชวิทยา โรงพยาบาลตำรวจ

2.1 โครงสร้างการแบ่งส่วนราชการของสถาบันนิติเวชวิทยา โรงพยาบาลตำรวจ

2.2 ภารกิจของสถาบันนิติเวชวิทยา โรงพยาบาลตำรวจ

2.3 จุดประสงค์ของการชันสูตรศพ

2.4 ขั้นตอนในการชันสูตรศพคดี

2.5 การชันสูตรศพที่มีประเด็นที่สามารถสรุปได้จากการชันสูตร

2.6 ข้อกฎหมายเรื่องการชันสูตรพลิกศพ

3. ผลงานและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4. กรอบแนวคิด

1. แนวคิดทฤษฎีพื้นฐานเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรค

1.1 ปัญหาอุปสรรค

ปัญหาและอุปสรรค หมายถึง ข้อจำกัด/ข้อขัดข้องต่าง ๆ ที่ขัดขวางให้เกิดความไม่สำเร็จ หรือ ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์

ปัญหาแบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1.1.1 ปัญหาขัดข้อง หมายถึง ความเปี่ยงเบนที่เกิดขึ้นในอดีต ปัจจุบันก็ปรากฏอยู่ และจะปรากฏต่อไปในอนาคต

1.1.2 ปัญหาป้องกัน หมายถึง ในอดีตไม่มีปัญหา แต่ปัจจุบันเริ่มมีบางสาเหตุที่จะเกิดปัญหา และในอนาคตก็เกิดปัญหขึ้นจริง

1.1.3 ปัญหาเชิงพัฒนา หมายถึง เหตุการณ์ที่คนไม่อยากจะให้เกิด แต่ก็เกิดขึ้นมานานจนสืบสาวหาต้นตอที่เกิดไม่ได้ และคนในสังคมยอมรับเป็นเรื่องปกติไป

กระบวนการแก้ปัญหา มี 2 ทาง คือ ทางด้านปรัชญา และทางด้านจิตวิทยา คือ

ด้านปรัชญา

อาจสืบสาวไปได้ถึงแนวคิดของนักปรัชญาพวกประสบการณ์นิยม (Experimentalism) ซึ่งมีจอห์น ดิวอี้ (John Dewey) เป็นผู้นำ นักปราชญ์ผู้มีความเชื่อว่าความอยู่รอดของสรรพสัตว์ (ซึ่งหมายถึงมนุษย์ด้วยนั้น) ย่อมขึ้นอยู่กับ การปรับตัวของสิ่งนั้น ความเชื่อนี้ได้มาจากชาร์ลส์ ดาร์วิน (Charles Darwin) เจ้าของทฤษฎีวิวัฒนาการซึ่งให้หลักไว้ว่าผู้ที่เหมาะสมที่สุดจะอยู่รอด (The Survival of the Fittest) ส่วนผู้ที่ไม่เหมาะสม ย่อมจะล้มหายตายจาก จากความเป็นจริงข้อดี จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) จึงได้ยึดเอาเรื่อง “การปรับตัว” ให้เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมเป็นสาระสำคัญ หรือเป็นแก่นแห่งการศึกษา จากแนวคิดเรื่องการปรับตัวนี้เอง จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) จึงเห็นว่ามนุษย์ย่อมมีปัญหาอยู่ตลอด ปัญหานั้นก็คือ การเผชิญต่อความเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่เป็นอยู่ทุกขณะนั่นเอง เมื่อมนุษย์ต้องพบปัญหาอยู่ตลอด การฝึกมนุษย์ให้แก้ปัญหาได้ จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพราะจะช่วยให้เขาจัดปัญหาที่มาขัดขวางการดำเนินชีวิตได้ และชีวิตนั้นก็อยู่รอดตลอดไป

ด้านจิตวิทยา

ก็คือปัญหาที่ว่ามนุษย์มีวิธีคิดอย่างไร ถ้าเราแน่ใจว่ามนุษย์มีวิธีคิดอย่างไรในเวลาที่เขาแก้ปัญหา ก็จะสามารถส่งเสริมให้เขามีทักษะในกระบวนการคิดได้อย่างดีขึ้น กระบวนการแก้ปัญหาจึงได้ผลเลิศในการที่จะเปลี่ยนแปลงวิธีคิดของมนุษย์ในสังคม ลบล้างความเชื่อ

เหลวไหล สิ่งเลวร้าย การโฆษณาชวนเชื่อ การจู่โจมใจผิด ๆ โสยศาสตร์ จารีตประเพณีที่ล้าสมัยและปราศจากเหตุผลรองรับ เป็นต้น

Edward and Sharakansky (อ้างถึงใน อุทัย เลาหิเวียร์, 2528, น. 140-141) ได้เสนอปัจจัยสำคัญ ๆ ที่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติงาน 5 ประการ ได้แก่

1. ระบบสื่อสาร ผู้มีหน้าที่รับนโยบายเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจว่า จะต้องทำอะไรบ้าง การสั่งงานตลอดจนคำสั่งต่าง ๆ จะต้องสั่งให้ตรงจุด และตรงหน่วยงาน จะต้องชัดเจนและคงเส้นคงวา ไม่ขัดแย้งกับคำสั่งอื่น ๆ งานจึงจะเดินหน้าไปด้วยดี
2. ทรัพยากร และอำนาจในการจัดสรรทรัพยากร หมายถึง อัตรากำลังและความสามารถของบุคลากร ผู้มีหน้าที่ดำเนินงาน ความรู้ข้อมูลข่าวสาร และอำนาจในการสั่งการ จะต้องมอบให้กับการปฏิบัติ
3. ลักษณะของหน่วยงาน หรือเจ้าหน้าที่รับนโยบายเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ
4. ระเบียบวิธีการที่ใช้ในการปฏิบัติประจำ สิ่งเหล่านี้อาจเป็นประโยชน์ในการทำงานที่มีลักษณะเป็นงานประจำ แต่อาจไม่มีอำนาจต่อการทำงานที่เป็นงานใหม่
5. การติดตามผล จำเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้ทราบว่าได้มีการปฏิบัติงานตามแผนจริงหรือมีปัญหาและอุปสรรคเป็นอย่างไร ควรจะต้องหามาตรการใด ในการแก้ไขและปรับปรุงวิธีการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

1.2 ทฤษฎีการจูงใจ หรือ ทฤษฎีสองปัจจัย (Two Factor Theory) ของ Frederick Herzberg

Herzberg (สมัยศ. เกียรตินันท์, 2539, น. 29-30, อ้างถึงใน ปิยะ โยสกุลวงศ์, 2541, น. 22-23) เจ้าของทฤษฎีอันลือชื่อนี้ได้ศึกษาเพิ่มเติมมาจากทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ โดยการสัมภาษณ์วิศวกร และนักบัญชี จำนวน 200 คน ในบริเวณเมือง Pittsburg มลรัฐ Pennsylvania แห่งสหรัฐอเมริกา แนวศึกษาของ Herzberg คือ สอบถามวิศวกร และนักบัญชีว่า “อะไรทำให้เข้ามามีความรู้สึกรับชอบหรือไม่ชอบงาน” ตลอดจนเหตุการณ์ชอบหรือไม่ชอบนั้น ในที่สุดเขาเสนอแนวความคิดว่า ความพอใจในการทำงานกับแรงจูงใจในการทำงานนั้นแตกต่างกัน การที่บุคคลมีความพอใจในการทำงานมิได้หมายความว่าเขามีแรงจูงใจในการทำงานเสมอไป ความพอใจในการทำงานจะมีผลให้บุคคลทำงานต่อไป โดยไม่คิดจะลาออกจากงาน แต่แรงจูงใจทำให้บุคคลทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.1.1. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจในการทำงาน (Motivation Factor) ได้แก่

- 1.1.1.1 ความสำเร็จของงาน (Achievement)
- 1.1.1.2 การได้รับความยกย่องในผลของงาน (Recognition)
- 1.1.1.3 งานที่ท้าทาย (Challenge)
- 1.1.1.4 ความรับผิดชอบในงาน (Responsibility)
- 1.1.1.5 ความก้าวหน้า (Advancement)
- 1.1.1.6 ความเจริญเติบโต (Growth)

1.1.2. ปัจจัยด้านสุขภาพอนามัย (Hygiene Factor) เป็นปัจจัยที่มีใช้สิ่งจูงใจในการเพิ่มผลผลิตแต่เป็นข้อกำหนดเบื้องต้น เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความไม่พอใจในงานที่ทำอยู่ การให้ความสนใจกับปัจจัยด้านสุขภาพอนามัยเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งจำเป็น แต่ยังไม่เพียงพอที่จะไปใช้ในการจูงใจ ปัจจัยเหล่านี้ได้แก่

- 1.1.2.1 นโยบายและการบริหารองค์กร (Policies and Administration)
- 1.1.2.2 ค่าจ้างแรงงาน (Wage)
- 1.1.2.3 การบังคับบัญชา (Supervision)
- 1.1.2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในองค์กร (Interpersonal Relations)
- 1.1.2.5 สภาพการทำงาน (Working Condition)

Herzberg เสนอว่า ผู้บริหารส่วนมากมักให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านสุขภาพอนามัย เช่น เมื่อเกิดปัญหาว่าผู้ปฏิบัติงานขาดประสิทธิภาพในการทำงาน มักแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการปรับปรุงสภาพในการทำงานหรือปรับเงินเดือนให้สูงขึ้น การปฏิบัติดังกล่าวเป็นการแก้ไขมิให้เกิดความไม่พอใจในการทำงาน เป็นมาตรการในการสนองความต้องการของผู้ปฏิบัติงานแต่ไม่ใช่เป็นแรงจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานให้ดีขึ้น ผู้บริหารควรเน้นปัจจัยที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจในการทำงาน เช่น มอบหมายงานที่มีความรับผิดชอบมากขึ้น หรือส่งเสริมความก้าวหน้าของผู้ปฏิบัติงาน เพราะปัจจัยดังกล่าวจะทำให้เกิดความชื่นชมยินดีในผลงานและความสามารถของตน จะเป็นการกระตุ้นให้คนตั้งใจทำงานจนสุดความสามารถ

1.3 ทฤษฎีความคาดหวัง (Expectancy Theory)

Kurt Lewis และ Edward Tolman (Kurt Lewis and Edward Tolman, 1960, น. 64, อ้างถึงใน ปิยะ โตสกุลวงศ์, 2541, น. 24) ได้เสนอว่า การตัดสินใจการเลือกต่าง ๆ ของคนนั้นจะพิจารณาว่ารางวัลที่ได้จากการตัดสินใจนั้นมีคุณค่าหรือมีความสำคัญต่อตนมากเพียงใด และมีทางเป็นไปได้หรือไม่ในการได้มาซึ่งรางวัลนั้น ดังนั้นการวิเคราะห์พฤติกรรมของมนุษย์ จึงต้องวิเคราะห์ในเชิงคุณค่าของรางวัล และความเป็นไปได้ของรางวัล คือ จะต้องมียุทธวิธีรางวัล เช่น เงินเดือน การเลื่อนขั้นตำแหน่งซึ่งคนต้องการ การที่บุคคลจะทุ่มเทความพยายามในการทำงานมากน้อยเพียงใด จะขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 อย่าง คือ ระดับความเข้มข้นของความต้องการรางวัลนั้น และความคาดหวังของบุคคลนั่นเอง ที่จะมองว่ามีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด ในการได้รับการตอบสนองความต้องการในสิ่งนั้น ถ้าเห็นว่ารางวัลที่ได้จากความมานะพยายามนั้นมีคุณค่ากับตนมากและเป็นไปได้สูง บุคคลนั้นก็จะทุ่มเทความสามารถให้มากขึ้น แต่ถ้าคิดว่าความเป็นไปได้น้อย หรือ รางวัลมีค่าน้อยก็就不用พยายามเพราะคิดว่าเป็นการลงทุนที่ไม่คุ้มค่า

1.4 ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ (Maslow A. H. Motivation and personality)

Abraham H. Maslow นักจิตวิทยาผู้มีชื่อเสียงของอังกฤษ ได้ตั้งสมมุติฐานเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์ไว้ ดังนี้

ก. มนุษย์ย่อมมีความต้องการอยู่เสมอและไม่มีที่สิ้นสุด ขณะที่ความต้องการใดได้รับการตอบสนองแล้วความต้องการอื่นก็จะเกิดขึ้น กระบวนการนี้จะเริ่มตั้งแต่เกิดจนตาย

ข. ความต้องการของมนุษย์ที่ได้รับการตอบสนองแล้วจะไม่ใช่สิ่งจูงใจของพฤติกรรมอื่น ๆ ความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองจึงจะเป็นสิ่งจูงใจในพฤติกรรมของบุคคลนั้น

ค. ความต้องการของมนุษย์จะเรียงกันเป็นลำดับขั้นตามความสำคัญ เมื่อความต้องการในระดับต่ำได้รับการตอบสนองแล้ว มนุษย์จะให้ความสนใจกับความต้องการในระดับที่สูงขึ้น

สำหรับลำดับความต้องการของมนุษย์ แบ่งออกเป็น 5 ลำดับ ดังต่อไปนี้

1. ความต้องการทางร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการขั้นต่ำสุดตามแนวคิดของมาสโลว์ แต่ความต้องการนี้เป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ซึ่งมนุษย์จะขาดเสียมิได้ เช่น ต้องการอาหาร ที่อยู่อาศัย และการพักผ่อน เป็นต้น

2. ความต้องการความมั่นคง (Safety Needs) เมื่อมนุษย์ได้รับการตอบสนองในขั้นที่หนึ่งแล้ว ความต้องการความปลอดภัยและความมั่นคงก็จะเกิดขึ้นตาม ความต้องการในขั้นนี้จะเป็นความต้องการที่ป้องกันตนเองให้พ้นจากอันตราย หรือ ภัยอันตรายซึ่งเป็นเจ้าของ

3. ความต้องการทางสังคม ต้องการเป็นเจ้าของ (Belongingness and Love Needs) เมื่อความต้องการทางกายและความปลอดภัยได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการทางสังคมก็จะเกิดขึ้นตามมา ความต้องการทางสังคม คือ ความต้องการที่จะอยู่ร่วมกับคนอื่นรวมทั้งมีสถานภาพทางสังคมที่สูงขึ้น

4. ความต้องการที่จะได้รับการยกย่องในสังคม (Esteem Needs) ความต้องการขั้นนี้มีความเข้มข้นสูงกว่าความต้องการทางสังคม ในประเด็นที่ว่ามนุษย์ต้องการให้คนอื่นรับตนเองว่าเป็นคนสำคัญหรือเป็นคนมีชื่อเสียง มีเกียรติเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป ทั้งที่ใกล้และที่ไกล

5. ความต้องการสมหวังของชีวิต (Self-Actualization Needs) เป็นความต้องการสูงสุดของ มนุษย์ ความต้องการขั้นนี้จะเกิดขึ้นเมื่อความต้องการขั้นต่ำได้รับการตอบสนองเป็นที่พอใจแล้วบุคคลที่มีความต้องการขั้นนี้จึงมักจะมีไม่มากนัก เพราะการสนองความต้องการที่ต่ำกว่าแต่ละขั้นยากที่จะเพียงพอ และเป็นที่พอใจของคนอยู่แล้ว

หลักการและทฤษฎีของมาสโลว์ สรุปได้ดังนี้

1. มนุษย์ทุกคนมีลำดับความต้องการอย่างเดียวกัน
2. มนุษย์ไม่สนใจกับการตอบสนองความต้องการบางอย่างจนกว่าความต้องการที่อยู่ต่ำกว่าจะได้รับการตอบสนองแล้ว
3. มนุษย์ตอบสนองความต้องการแตกต่างกันทางด้านปริมาณซึ่งอาจไม่เท่ากันในแต่ละบุคคล

4. ความต้องการในระดับต่ำค่อนข้างจะมีขอบเขตจำกัด แต่ความต้องการในระดับสูงส่วนใหญ่ค่อนข้างจะไม่มีขอบเขตจำกัดในการตอบสนองความต้องการ เช่น การรับประทานอาหารกับการอิ่มในด้านเกียรติยศ ชื่อเสียงอาจจะไม่มีขอบเขตจำกัด

ความต้องการของแต่ละบุคคลย่อมจะแตกต่างกัน ทั้งนี้ย่อมแล้วแต่สภาพฐานะของบุคคล สิ่งแวดล้อม ฐานะทางเศรษฐกิจ ทัศนคติ ค่านิยมของบุคคลย่อมจะทำให้ความต้องการแตกต่างกันไป แต่โดยทั่วไปแล้วอาจสรุปได้ว่าบุคคลมักจะมีความต้องการสิ่งต่อไปนี้

1. โอกาสที่จะก้าวหน้าในกิจการงาน
2. ความมั่นคงในชีวิต
3. สภาพการทำงานที่ดี

4. มีผู้บังคับบัญชาที่ดี
5. การยอมรับในฐานะที่เป็นบุคคล
6. ได้รับค่าจ้างที่ยุติธรรม
7. งานที่น่าสนใจ
8. การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงงาน
9. ได้รับการปฏิบัติอย่างยุติธรรม

ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นสิ่งจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานมีขวัญ กำลังใจ ในการปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร และปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มกำลังความสามารถ

2. การตรวจพิสูจน์ศพ

2.1 โครงสร้างการแบ่งส่วนราชการของสถาบันนิติเวชวิทยา โรงพยาบาลตำรวจ

สถาบันนิติเวชวิทยา มีการแบ่งเป็น 6 งานหลัก ดังนี้

1. งานนิติพยาธิ บุคลากรหลักเป็นแพทย์ ทำหน้าที่ชันสูตรพลิกศพ ณ สถานที่เกิดเหตุ ผ่าศพตรวจหาสาเหตุการตายโดยธรรมชาติหรือผิดธรรมชาติ ตรวจชันเนื้องอกทางพยาธิวิทยา ส่งตัวอย่างที่ได้จากศพหรือผู้ต้องหาไปตรวจตามงานต่าง ๆ ตามแต่ข้อบ่งชี้ทางคดี รวบรวมผลการตรวจข้างต้นทำความเข้าใจส่งให้พนักงานสอบสวน ให้ปากคำกับอัยการหรือศาลยุติธรรมเมื่อมีการร้องขอเนื่องจากปริมาณข้อมูลที่ต้องประมวลผลเพื่อนำผลการตรวจส่งเข้าระบบกระบวนการยุติธรรมมีมาก และต้องการความรวดเร็ว ทางสถาบันจึงพัฒนาระบบฐานข้อมูลสถาบันนิติเวชวิทยา ซึ่งมีความสามารถในการติดต่อกับเครือข่าย ฐานข้อมูล Polis ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งเชื่อมต่อกับฐานข้อมูลของกระทรวงมหาดไทย ทำให้การประมวลผลรวดเร็ว สามารถอำนวยความสะดวกแก่กระบวนการยุติธรรมและสามารถให้บริการแก่ประชาชน โดยเฉพาะกรณีการสืบค้นข้อมูลคนสูญหายได้อย่างมีประสิทธิภาพ และระบบการรักษาความปลอดภัยของเอกสารกระดาษและฐานข้อมูลดิจิทัล ซึ่งมีความจำเป็นต้องเก็บรักษาในคดีอาญาที่มีอายุความถึง 20 ปีได้ สถาบันนิติเวชวิทยาเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่โดยตรงทางนิติเวชศาสตร์ในประเทศไทย มีความพร้อมทั้งด้านบุคลากรผู้เชี่ยวชาญ ข้อมูลและวัตถุบัพที่จำเป็นในการอบรมให้ความรู้กับนักศึกษาหรือผู้มีวิชาชีพเกี่ยวข้องกับกฎหมายและการแพทย์ หรือแม้แต่ประชาชนทั่วไปที่สนใจในกิจการและความก้าวหน้าของวิทยาการทางนิติเวชศาสตร์

นอกจากนี้ สถาบันนิติเวชวิทยายังมีการทำโครงการวิจัยเกี่ยวกับการตายผิดธรรมชาติในกรณีต่าง ๆ โดยเฉพาะ การตายจากอุบัติเหตุต่าง ๆ ที่จะสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ดำเนินการทางนโยบายในการป้องกันอุบัติเหตุเพื่อลดการสูญเสียทรัพยากรของชาติโดยไม่จำเป็น

2. งานนิติพิษวิทยา บุคลากรหลักเป็นเภสัชกร ทำหน้าที่ตรวจวิเคราะห์สารพิษ สารเสพติด แอลกอฮอล์ ในชีววัตถุจากศพ ผู้ป่วยและผู้ต้องสงสัย ตามที่งานนิติพยาธิ หรือหน่วยงานภายนอกส่งมาให้ตรวจ ออกปฏิบัติการตรวจนอกที่ตั้งตามจุดตรวจจับหรือสถานเริงรมย์ต่าง ๆ ตามคำสั่ง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ นอกจากนี้ยังต้องทำการสอนฝึกอบรม แก่สถาบันการศึกษา และหน่วยงานที่ต้องเกี่ยวข้องกับวิชาการด้านพิษวิทยางานพิษวิทยาได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเรื่อยมา มีห้องปฏิบัติการอันทันสมัย สามารถรองรับงานที่เปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากความก้าวหน้าทางยาและสารเคมีใหม่ ๆ ในปัจจุบันที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. งานชีวเคมีและเขม่าดินปืน บุคลากรหลักเป็นนักวิทยาศาสตร์การแพทย์ ทำหน้าที่ตรวจหาหมู่เลือด หมู่เนื้อเยื่อ DNA ตัวอสุจิและส่วนประกอบของน้ำอสุจิ สารคัดหลั่ง หรือชีววัตถุพยานที่ติดมากับศพ เช่น คราบเลือด น้ำลาย อสุจิ เส้นผมขนเล็บ รวมทั้งการตรวจหาคราบเขม่าดินปืนที่ติดมากับศพ เป็นต้นสถาบันนิติเวชวิทยา ได้นำเอาเทคโนโลยีการตรวจหาชนิดของ DNA จากชีววัตถุมาใช้ เพื่อพิสูจน์บุคคล ตรวจหา DNA จากตัวอสุจิ ซึ่งทำให้ทราบบุคคลที่กระทำผิดในคดีฆาตกรรมหรือทำร้ายร่างกาย นำมาตรวจพิสูจน์ความเป็นพ่อแม่ลูกกันได้อย่างแม่นยำ ทางสถาบันฯได้เปิดบริการการตรวจหา DNA ให้แก่บุคคลทั่วไปที่ร้องขอ โดยคิดค่าใช้จ่ายเฉพาะค่าน้ำยาที่ใช้จริงเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการให้บริการแก่ประชาชน ตามนโยบายของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

4. งานตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคล บุคลากรหลักเป็นแพทย์และนักกายวิภาคทาง การแพทย์ให้บริการตรวจพิสูจน์บุคคล โดยอาจเปรียบเทียบกับภาพถ่าย โดยการถ่ายภาพเชิงซ้อน หรือตรวจพิสูจน์บุคคลจากเศษชิ้นส่วนของศพ การตรวจพิสูจน์ความเป็นพ่อแม่ลูก การตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์ของศพในกรณีอุบัติเหตุหรือวินาศภัย การตรวจผู้เสียชีวิต ผู้ต้องหา ในการพิสูจน์อายุ เพศ ร่องรอยบาดแผลในคดีความผิดในระยะเวลา 2-3 ปี ที่ผ่านมานี้ มีอุบัติเหตุร้ายแรงเกิดขึ้นบ่อยครั้ง ทั้งอุบัติเหตุทางอากาศ เช่นสายการบิน เลาวดาแอร์ ตกที่ สุพรรณบุรี การบินไทย ตกที่ สุราษฎร์ธานี อุบัติเหตุทางน้ำ เช่น เรือล่มที่เกาะสีชัง หรืออุบัติเหตุทั่วไป เช่น โรงแรมถล่มที่ นครราชสีมา ไฟไหม้โรงแรมที่พัทยา และไหม้โรงงานเคเดอร์ที่นครปฐม เป็นต้น

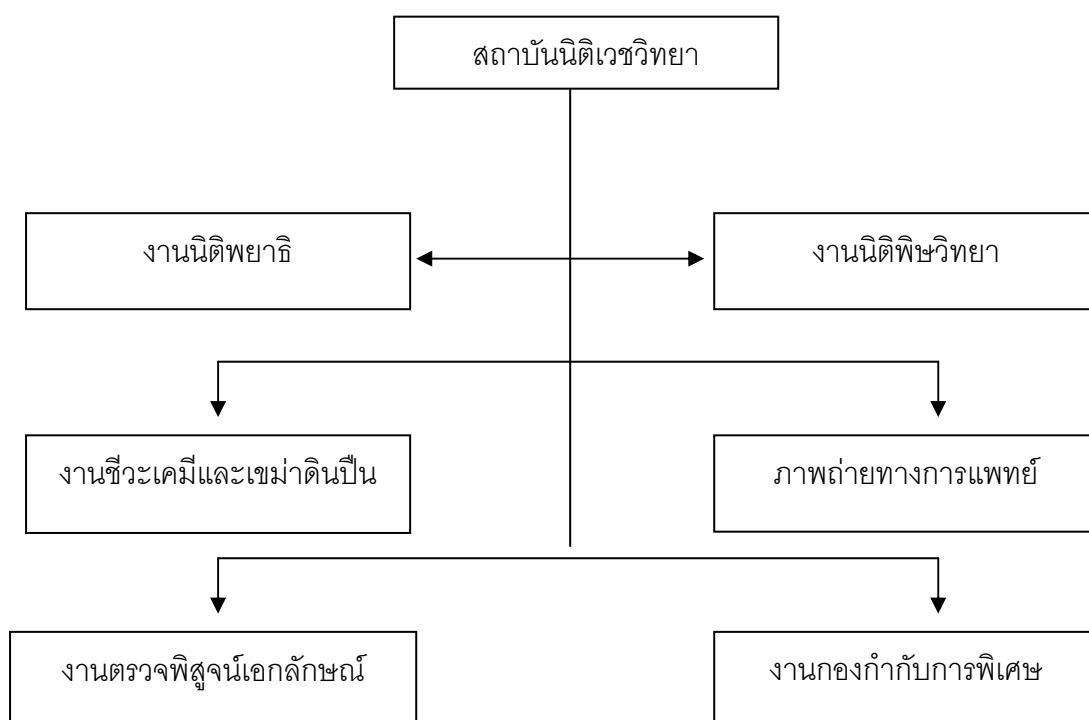
5. ภาพถ่ายทางการแพทย์ บุคลากรหลักเป็นนักถ่ายภาพการแพทย์หรือเวชนิทัศน์ หน้าที่หลักคือการถ่ายภาพศพและวัตถุพยานที่มีความสำคัญในคดี การตรวจทางรังสีวินิจฉัย

(X-Ray) เพื่อหาชิ้นส่วนวัตถุพยานที่อาจตกค้างอยู่ภายในศพ การทำภาพเชิงซ้อน การผลิตสื่อสถิติและการแสดงพินิจพิเคราะห์ โดยทำงานประสานงานใกล้ชิดกับงานตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลกลุ่มงานตรวจพิสูจน์บุคคลได้ร่วมปฏิบัติงานทุกงานลุล่วงไปด้วยดีมาตลอด

6. งานกองกำกับการพิเศษ บุคลากรหลักเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจทั่วไป ทำหน้าที่ดูแลรักษาสถานที่พบศพและสภาพศพ เป็นศูนย์รวมข่าวและรับแจ้งเหตุ ประสานงานกำกับดูแลการเก็บศพ การปฐมพยาบาลผู้ประสบเหตุ ประสานงานในการส่งผู้บาดเจ็บหรือศพของมูลนิธิการกุศลต่าง ๆ เช่น ร่วมกตัญญู ปอเต็กตึ๊ง เป็นต้น

แผนภูมิที่ 2.1

โครงสร้างการแบ่งหน่วยงานในสถาบันนิติเวชวิทยา โรงพยาบาลตำรวจ

2.2 ภารกิจของสถาบันนิติเวชวิทยา โรงพยาบาลตำรวจ

1. เพื่อช่วยเหลือกระบวนการยุติธรรม วัตถุประสงค์หลักของการชันสูตรพลิกศพ และการผ่าตรวจศพทางนิติพยาธิ คือเป็นการผ่าเพื่อให้ข้อมูลแก่กระบวนการยุติธรรมว่า ผู้ตาย

เป็นใคร ตายเพราะเหตุใด ตายมานานเท่าใด อาจจะช่วยบอกพฤติการณ์ในการตายได้ว่า การถูกแทงในรายนี้ไม่น่าเป็นอุบัติเหตุเนื่องจากผู้ตายถูกแทง 23 แผล หรือบอกได้ว่าการถูกกระสุนปืนตายในรายนี้ไม่ใช่การฆ่าตัวตายเพราะกระสุนเข้าทางด้านหลังและระยะห่าง เป็นต้น

2. เพื่อกันผู้บริสุทธิ์ให้พ้นโทษ เป็นที่ทราบดีว่าการหาพยานหลักฐานเพื่อนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษนั้นยากและอาจจะใช้เวลานาน แต่การจะพิสูจน์ว่าบุคคลนั้นไม่ได้เกี่ยวข้องหรือไม่อาจจะเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมที่เกิดขึ้นจะง่ายกว่า เช่น มีผู้ต้องสงสัยว่าเป็นผู้ข่มขืนฆ่าผู้ตาย แต่ ผลการตรวจน้ำอสุจิที่เปื้อนตามตัวและเสื้อผ้าผู้ตายมีสารพันธุกรรมไม่เหมือนของผู้ต้องสงสัย ก็อาจสามารถทำให้ผู้ต้องสงสัยได้รับการปล่อยตัวไปก่อนได้ เป็นต้น

3. เพื่อเปิดเผยอันตรายอันอาจเกิดต่อประชาชน เชื้อโรคติดต่อบางชนิดอาจจะติดต่อและเกิดการแพร่กระจายและตายอย่างรวดเร็วจนกระทั่งไม่ได้ผ่านไประยะเวลาหนึ่ง แต่กลับมาเป็นนิติเวชในแง่ของการตายไม่ทราบเหตุ ซึ่งการผ่าศพอาจจะช่วยให้ทราบข้อเท็จจริงที่สามารถจะแจ้งแก่สังคมเพื่อให้มีการระมัดระวังหรือผู้เกี่ยวข้องจะสามารถดำเนินการป้องกันได้อย่างถูกวิธี หรือ อาจมีการตายจากสารพิษที่โรงงานอุตสาหกรรมปล่อยออกสู่ธรรมชาติโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือโดยประมาท เป็นต้น

4. เพื่ออ้างสิทธิในการรับประโยชน์จากการประกันภัยหรือสินไหมทดแทน เพื่อยืนยันแก่ผู้เกี่ยวข้องว่าผู้ตายได้ตายจริงหรือได้รับบาดเจ็บจากการปฏิบัติงาน ในปริมาณการบาดเจ็บเท่าใด หรือเป็นการตายจากอุบัติเหตุจริง สามารถรับการชดเชยทางการเงินประกันชีวิตหรือชดเชยตามกฎหมายแรงงาน ฯลฯ เป็นต้น

5. เป็นแหล่งข้อมูลที่ถูกต้องให้แก่สื่อมวลชนในการนำเสนอความจริงต่อประชาชน ร่วมทำงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมของรัฐ ตรวจสอบคุณภาพในการอำนวยความสะดวก ลดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนของประชาชน ลดความสับสนต่อการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่อาจสร้างความกังวลใจในสังคม รักษามาตรฐานระดับการเปิดเผยข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อรูปคดีและกระบวนการยุติธรรมโดยรวม ทำให้ประชาชนมีเสถียรภาพและความมั่นใจทางจิตใจต่อหน่วยงานที่จะมาสืบสวนกระบวนการยุติธรรมต่อไป

6. ใช้ฐานข้อมูลเดิมที่มีเป็นฐานข้อมูลสำหรับการศึกษาวิจัยในด้านที่เกี่ยวข้อง จะนำมาใช้ในการนำเสนอข้อเท็จจริงจากการคุกคามของภัยที่ประชาสังคมอาจไม่ทันรู้ตัว อาจเป็นศูนย์กลาง หรือร่วมเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายด้านนิติเวชวิทยา ในการสร้างเกราะป้องกันสังคมด้วย

2.3 จุดประสงค์ของการชันสูตรศพ ของสถาบันนิติเวชวิทยา โรงพยาบาลตำรวจ

2.3.1 จุดประสงค์ของการตรวจศพ

1.ชันสูตรพลิกศพหาสาเหตุการตาย โดยใช้หลักวิชานิติเวชศาสตร์ และนิติวิทยาศาสตร์ตรวจพิสูจน์และค้นคว้าหาหลักฐานในบุคคลที่มีชีวิต ศพ เศษส่วนของศพที่พนักงานสอบสวนส่งมาให้ตรวจ ครอบคลุมพื้นที่กรุงเทพมหานครฯ ปริมาณพล

2.ผ่าตรวจพิสูจน์หาสาเหตุการตายในศพ เศษส่วนของศพ ที่พนักงานสอบสวนทั่วประเทศส่งมาให้ตรวจ

3.ให้ความรู้ทางนิติเวชศาสตร์แก่นักศึกษาหลักสูตรต่าง ๆ ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และส่วนราชการอื่น ๆ หรือตามที่มีผู้ร้องขอ

4.ให้ความเห็น คำแนะนำ คำปรึกษาทางนิติเวชศาสตร์

2.3.2 การชันสูตรศพ (Postmortem Examination)

การชันสูตรศพ คือ การตรวจศพเพื่อหาสาเหตุของการเสียชีวิต ซึ่งในกฎหมายไทยเรียกว่าการชันสูตรพลิกศพ โดยศัพท์คำนี้แปลมาจากภาษาอังกฤษว่า Postmortem Examination หรือ Autopsy หมายถึง การตรวจหลังตาย ขบวนการในการตรวจศพ หรือ ชันสูตรศพประกอบไปด้วยการดูภายนอก การผ่าศพดูพยาธิสภาพภายใน การเก็บเลือดหรือน้ำคั่งหลังตรวจทางห้องปฏิบัติการ ควรตัดชิ้นเนื้อตรวจด้วยกล้องจุลทรรศน์ รวมถึงการตรวจพิเศษอีกมากมาย ซึ่งต้องใช้ความรู้พื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ คือ พยาธิวิทยากายวิภาค (Anatomical Pathology) อันประกอบด้วยการตรวจชิ้นเนื้อของผู้ป่วย Surgical Pathology และการตรวจศพ Autopsy พยาธิวิทยาคลินิก Clinical Pathology การดำเนินการในลักษณะดังกล่าว อาจทำได้หลายรูปแบบขึ้นอยู่กับข้อจำกัด หรือ เงื่อนไขในการผ่าศพ ซึ่งขบวนการในการตรวจศพ มีรูปแบบที่นิยมใช้ ดังนี้

2.3.2.1 Autopsy หรือ Postmortem Examination หมายถึง การตรวจศพที่มีการผ่าตรวจดูอวัยวะภายใน มีการตัดชิ้นเนื้อมาตรวจด้วยกล้องจุลทรรศน์ โดยทั่วไปควรตรวจโดยสมบูรณ์ทั้งร่างกาย แต่หากมีการอนุญาตให้ตรวจได้บางส่วน เช่น อนุญาตให้ตรวจเฉพาะสมอง หรือ เฉพาะช่องอก จะเรียกว่า Limit Autopsy ซึ่งบางครั้งเกิดจากมีข้อจำกัด เช่น ศพเน่าหรือศพมาเป็นชิ้นส่วน การผ่าศพในลักษณะที่เรียกว่า Autopsy จะมีเทคนิคในการลงมือหลายรูปแบบ มีการตัดซี่โครงเปิดช่องอก การตัดเลาะอวัยวะต่าง ๆ มาตรวจ ซึ่งสาขาเฉพาะทางของแพทย์ที่จะสามารถดำเนินการได้คือ พยาธิวิทยากายวิภาค Anatomical Pathology นิติพยาธิ

Forensic Pathology และ นิติเวชศาสตร์ Forensic Medicine การดำเนินการชันสูตรพลิกศพ โดยสมบูรณ์จึงไม่อาจดำเนินการได้โดยแพทย์ทั่วไป เนื่องจากเป็นงานที่ต้องใช้ความเชี่ยวชาญ พิเศษ แต่จำนวนของพยาธิแพทย์ และ แพทย์นิติเวชในประเทศไทยมีน้อยไม่เพียงพอที่จะให้บริการได้ทั่วถึง จึงทำให้การชันสูตรไม่สามารถทำได้โดยสมบูรณ์

2.3.2.2 Necropsy เป็นการตรวจศพในกรณีที่ญาติไม่ยินยอมให้ผ่าศพ แต่แพทย์มีความจำเป็นที่จะดูพยาธิสภาพในศพก็จะกระทำได้โดยการใช้เข็มเจาะดูดชิ้นเนื้อจาก อวัยวะที่ต้องการศึกษา เช่น ต้องการดูตับ ก็เรียก Liver Necropsy แล้วนำชิ้นเนื้อมาตรวจทาง พยาธิวิทยา การทำ Necropsy นี้ แพทย์ผู้รักษาทั่วไปสามารถดำเนินการได้เอง ซึ่งเมื่อได้ชิ้นเนื้อ จากศพแล้วก็ดำเนินการส่งตรวจทางพยาธิวิทยาเหมือนการส่งชิ้นเนื้อจากการผ่าตัดคนไข้

เนื่องจากกฎหมายไทยกำหนดค่าเต็มของการชันสูตรศพว่า “การชันสูตรพลิกศพ” จึงทำให้มีการนำไปปฏิบัติในรูปแบบต่างๆ กัน เช่น การชันสูตรศพ หมายถึง การผ่าศพ แต่การพลิกศพ หมายถึง การพลิกไปมาเฉย ๆ ทั้งนี้เนื่องจากกฎหมายอาญาไม่ได้ระบุ ชัดเจนว่า “การชันสูตรพลิกศพ” ควรดำเนินการเช่นใดบ้าง ส่วนใหญ่ให้อยู่ในดุลพินิจของพนักงาน สอบสวนและแพทย์ จึงทำให้การชันสูตรพลิกศพในปัจจุบันมีปัญหา โดยเฉพาะศพที่เสียชีวิตผิด ธรรมชาติ ทั้งนี้ระบบการดำเนินการชันสูตรพลิกศพคดีของไทยเป็นระบบตำรวจ Police System ซึ่งแต่เดิมกฎหมายได้กำหนดให้ผู้ชันสูตรศพมีได้ตั้งแต่แพทย์ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข จนกระทั่งถึง แพทย์ประจำตำบล จึงทำให้การชันสูตรศพไม่สามารถกระทำได้สมบูรณ์ตามหลักวิชาการ ในคดี วิสามัญฆาตกรรม โจ้ ด้านช้าง ที่จังหวัดสุพรรณบุรี ได้นำมาซึ่งการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวกับการ ชันสูตรศพอีกครั้ง เพราะในคดีนี้ตำรวจไม่ได้นำศพมาให้แพทย์แผนปัจจุบันชันสูตรทั้งที่ สามารถทำได้ แต่กลับให้แพทย์ประจำตำบลชันสูตรศพแทน นอกจากนี้ยังมีการทำลายสถานที่ เกิดเหตุโดยรื้อบ้านทั้งหมด รัฐบาลในสมัยนั้นโดยท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม สุทัศน์ เงินหมื่น จึงได้เสนอให้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 โดยตัด แพทย์ประจำตำบล และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขออก และกำหนดให้เป็นแพทย์เท่านั้น

2.3.3 ชนิดของการตรวจศพ

โดยทั่วไปการตรวจศพแบ่งเป็น 2 ชนิด ตามประเภทของศพ ดังนี้

2.3.3.1 การตรวจศพทางวิชาการ Clinical หรือ Academic Autopsy เป็นการตรวจศพในกรณีที่เป็นการตายตามธรรมชาติ Natural Death คือ เกิด แก่ เจ็บ ตาย เช่น เด็กที่เกิดก่อนกำหนด 1 เดือน มีชีวิตรอดอยู่เพียง 3 วัน เสียชีวิตเนื่องจากอวัยวะภายในยังไม่ แข็งแรงพอ Prematurity ถือเป็น “เกิดตาย” หรือ คนไข้ที่เป็นมะเร็งตับระยะสุดท้ายเสียชีวิต ถือว่า

เป็น “ป่วยตาย” และสุดท้าย คือ ผู้สูงอายุนอนหลับตายไปเฉย ๆ เรียกว่า “แก่ตาย” ศพประเภทนี้ ส่วนใหญ่แพทย์ผู้รักษาจะเป็นผู้ต้องการให้ทำการชันสูตรศพ ซึ่งจุดประสงค์ของการชันสูตร คือ ต้องการทราบว่าเหตุใดจึงไม่สามารถให้หายได้ หรือเป็นการหาสมมุติฐานของโรคให้ชัดเจน ส่วนใหญ่ผลการตรวจจะเป็นการนำมาใช้ทางวิชาการ การชันสูตรศพวิชาการจะกระทำโดยแพทย์ผู้รักษาต้องขออนุญาตจากญาติสายตรง เช่น พ่อ แม่ ลูก สามี ภรรยา พี่ น้อง เป็นต้น หากญาติไม่อนุญาตแพทย์ไม่มีสิทธิที่จะทำการชันสูตรศพ เมื่อญาติสายตรงอนุญาตเรียบร้อยแล้ว แพทย์ผู้รักษาจะเป็นผู้แจ้งพยาธิแพทย์ให้ดำเนินการชันสูตรศพ โดยส่วนใหญ่การชันสูตรประเภทนี้จะกระทำโดยพยาธิแพทย์เท่านั้น เพราะต้องอาศัยความเชี่ยวชาญในการดูชิ้นเนื้อด้วยกล้องจุลทรรศน์ ซึ่งในประเทศไทยมีพยาธิแพทย์อยู่น้อยมากโดยมีจำนวนประมาณ สองร้อยกว่าคน ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในมหาวิทยาลัย หรือ โรงพยาบาลศูนย์เท่านั้น การชันสูตรศพวิชาการจึงสามารถกระทำได้เฉพาะในโรงพยาบาลแห่งที่มีพยาธิแพทย์อยู่เท่านั้น

2.3.3.2 การตรวจศพคดี Medicolegal หรือ Forensic Autopsy เป็นการตรวจศพในกรณีที่เป็นการตายผิดปกติ Unnatural Death ซึ่งเป็นการเสียชีวิตในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้คือ กะทันหัน Sudden ไม่คาดคิดมาก่อน Unexpected มีข้อสงสัย Suspicious มีเงื่อนงำ Obsecure ถูกฆาตกรรม Criminal หรือ อาจมีการฟ้องร้อง Litigious เป็นต้น ซึ่งตามกฎหมายไทยกำหนดให้การตายผิดปกติ ประกอบด้วยลักษณะ ดังนี้

- ถูกทำร้าย เช่น ถูกยิง ถูกฟัน
- อุบัติเหตุ เช่น รถชน ตกลงน้ำ ไฟดูด
- ฆ่าตัวตาย
- ถูกสัตว์ทำร้าย
- ตายไม่ปรากฏสาเหตุ เช่น โรคไหลตาย นอนหลับตายไปเฉย ๆ

ในผู้ใหญ่เรียกว่า Sudden Unexpected Death Syndrome หรือ SUDS ส่วนในเด็กเล็กอายุไม่เกิน 1 ปี เรียก Sudden Infant Death Syndrome หรือ SIDS

การชันสูตรศพคดีนั้นสามารถกระทำได้เลยตามข้อกฎหมายโดยไม่ต้องขออนุญาตต่อสายตรงก่อน มีข้อยกเว้นในกรณีเดียว คือ เฉพาะผู้ตายที่นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งมีข้อจำกัดทางศาสนาให้หลีกเลี่ยงกระทำการใด ๆ ต่อร่างกายหรือศพ และยังคงต้องทำพิธีฝังศพภายในเวลา 24 ชั่วโมง ในทางปฏิบัติเมื่อญาติผู้ตายแจ้งว่าผู้ตายนับถือศาสนาอิสลาม แพทย์ควรดูว่ามีประเด็นความผิดทางอาญาหรือไม่ หากไม่มีก็อาจอนุโลมได้ ให้ญาติไปดำเนินการขอหนังสือรับรองว่าผู้ตายนับถือศาสนาอิสลามจริงจากจุฬาราชมนตรี หรือจากสุเหร่าที่ผู้ตายเข้า

ร่วมพิธีกรรมทางศาสนาอยู่เป็นประจำมาประกอบ การดำเนินคดีเกี่ยวกับศพของผู้ที่นับถือศาสนา อิสลามหลังจากได้รับการยืนยันจากจุฬาราชมนตรีหรือสุเหร่าแล้วนั้น ให้แพทย์ประเมินว่ามี ประเด็นของฆาตกรรม หรือ ความเกี่ยวข้องกับผู้อื่นหรือไม่ เช่น เสียชีวิตจากอุบัติเหตุ หรือสงสัย ถูกวางยาพิษหรือไม่ หากมีประเด็นก็ให้ดำเนินการชันสูตรศพได้ โดยพยายามจำกัดให้มีการ รบกวนศพน้อยที่สุด หากเสียชีวิตจากอาวุธ ก็ให้ผ่าดูวิถีอาวุธ ความรุนแรงของการบาดเจ็บ เพื่อ สรุปลงสาเหตุการเสียชีวิตให้ถูกต้อง เมื่อเรียบร้อยก็ให้มอบศพให้กับญาติไปดำเนินการด้านพิธี ทางศาสนาโดยเร็ว ส่วนศพคดีประเภทที่มักมีการละม่อมล่วยไม่ทำการชันสูตรเมื่อญาติขอรับคือ กลุ่มที่ตายไม่ทราบสาเหตุที่มีอายุมาก หรือ มีประวัติการเจ็บป่วยชัดเจน ซึ่งควรตรวจสอบประเด็น การเสียชีวิตให้รอบคอบแม้ว่าผู้เสียชีวิตในลักษณะนี้มักเป็นโรคมามากกว่าเป็นการเสียชีวิตผิด ธรรมชาติ แต่หากมีการประกันชีวิตก็ต้องทำการชันสูตรศพทุกรายเพื่อให้ได้เงินประกันตาม วงเงินประกัน แต่หากไม่ได้มีการชันสูตรศพเนื่องจากญาติไม่ยินยอม อีกทั้งไม่มีประเด็นน่าสงสัย ควรให้ญาติสายตรงลงลายมือชื่อไม่ยินยอมให้ผ่าศพ เนื่องจากไม่ติดใจในสาเหตุการเสียชีวิต เพื่อ ป้องกันปัญหาทางกฎหมายที่อาจเกิดตามมาในภายหลังได้

สำหรับศพที่เสียชีวิตผิดธรรมชาติอาจแบ่งอีกแบบตามเนื้อหาคดี คือ

1. Non-criminal death เป็นตายผิดธรรมชาติที่ไม่ใช่ฆาตกรรม เช่น อุบัติเหตุ การฆ่าตัวตาย การตายกะทันหันจากสาเหตุทางธรรมชาติ เช่น แก่ตาย หรือหัวใจ วายตาย การเสียชีวิตจากโรงงานอุตสาหกรรม เช่น พิษจากสารตะกั่ว เป็นต้น
2. Criminal death เป็นการตายผิดธรรมชาติที่เป็นคดีจริง ๆ คือ คดีฆาตกรรมต่าง ๆ ซึ่งมักมีเงื่อนงำ หรือประเด็นที่ต้องพิสูจน์ความจริงโดยละเอียดรอบคอบ การดำเนินการต้องอาศัยพนักงานสอบสวนที่ให้ความใส่ใจ การชันสูตรศพต้องอาศัยความ เชี่ยวชาญของแพทย์ไปจนถึงบุคลากรอื่น ๆ ที่มีหน้าที่รับผิดชอบต้องอาศัยความละเอียด รอบคอบ โดยเฉพาะคดีฆาตกรรมอำพราง เช่น ศพที่ตกจากที่สูง อาจเกิดอุบัติเหตุ การฆ่าตัว ตาย หรือการถูกฆ่ามาก่อนแล้วจึงโยนศพลงมา เป็นต้น

2.3.4 ระบบของการชันสูตรศพคดี

โดยทั่วไประบบการชันสูตรศพในกรณีการตายผิดธรรมชาติ มีระบบที่ใช้ใน การดำเนินการเกี่ยวกับศพหลายระบบ โดยระบบที่นิยมมี 3 แบบ ดังนี้.

2.3.4.1 Coroner system ระบบนี้กำหนดให้บุคคลที่จะดำเนินการเมื่อมี การตายผิดธรรมชาติเป็นบุคคลที่ศาลแต่งตั้งซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นแพทย์เสมอไป อาจเป็นอัยการ

อาจจะเป็นนักวิทยาศาสตร์ หรือ เป็นสัตวแพทย์ ซึ่งศาลเป็นผู้ตั้งขึ้น เรียกว่า Coroner ซึ่งบุคคลดังกล่าวจะเป็นผู้พิจารณาเองว่าหากต้องได้รับการชันสูตรศพโดยสมบูรณ์ก็จะส่งให้กับพยาธิแพทย์เป็นผู้ชันสูตรอีกที ระบบCoroner นี้ ได้แพร่หลายในหลายประเทศ เนื่องจากเป็นระบบที่มีคนกลางมาดำเนินการ ซึ่งเป็นการถ่วงดุลอำนาจของกระบวนการยุติธรรม อาจจะมีปัญหาได้บ้างหากCoroner ไม่มีความรู้ทางนิติเวชเพียงพอ จึงทำให้ไม่ได้ดำเนินการส่งศพให้แพทย์เฉพาะทางชันสูตรศพ

2.3.4.2 Medical examiner system ระบบนี้จะใช้แพทย์ที่ผ่านการฝึกอบรมมาทางนิติเวชโดยตรงซึ่งมักเป็นพยาธิแพทย์ นิติเวชแพทย์ หรือแพทย์ที่ผ่านการฝึกอบรม ซึ่งศาลจะแต่งตั้งให้เป็นผู้รับผิดชอบ ระบบนี้ดีที่สุดเพราะคนที่ดำเนินการเป็นแพทย์เฉพาะทางด้านนี้โดยตรง จึงสามารถดำเนินการชันสูตรได้อย่างมีคุณภาพ ในอังกฤษหรือในอเมริกาใช้ระบบนี้ในหลายรัฐ แต่ยังมีปัญหาของการขาดแคลนบุคลากรทางด้านนี้อยู่เช่นกัน ในประเทศไทยในปี 2541 มีพยาธิแพทย์ประมาณสองร้อยกว่าคน ส่วนแพทย์ทางนิติเวชมีเพียง 60 คน และแพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญสองด้านแบบอเมริกาคือมีความรู้ทั้งทางพยาธิวิทยาและนิติเวชมีประมาณ 5 คน โอกาสที่ประเทศไทยจะใช้ระบบนี้จึงเป็นไปได้ยาก ประเทศที่ใช้ระบบนี้มากที่สุดคือ สหรัฐอเมริกา

2.3.4.3 Police system เป็นระบบที่กำหนดให้พนักงานสอบสวน คือ ตำรวจ เป็นผู้ดำเนินการเมื่อมีการพบศพ รวมทั้งเก็บรวบรวมพยานหลักฐานส่งตรวจ และเมื่อพิจารณาดูว่าจะต้องส่งศพตรวจก็จะส่งแพทย์เป็นผู้ชันสูตร ซึ่งแพทย์ดังกล่าวไม่มีข้อกำหนดว่าต้องผ่านการฝึกอบรมหรือไม่ ในเมืองไทยใช้ระบบนี้ ซึ่งแต่เดิมกำหนดให้ผู้ที่สามารถชันสูตรศพได้คือ แพทย์ประจำโรงพยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำท้องที่ รวมถึงแพทย์ประจำตำบล ซึ่งโอกาสผิดพลาดในการสรุปสาเหตุการเสียชีวิตจึงมีมาก โดยเฉพาะคดีวิสามัญฆาตกรรม ซึ่งพนักงานสอบสวนมีส่วนในการทำให้เสียชีวิต การชันสูตรศพมักถูกดำเนินการโดยแพทย์ประจำตำบล เนื่องจากสะดวกในการขอความร่วมมือ ทั้งนี้เนื่องจากในอดีตที่ผ่านมา ปริมาณแพทย์ปัจจุบันมีไม่เพียงพอและยังกระจายไม่ทั่วถึงในท้องที่ชนบทห่างไกล การพิสูจน์ความจริงจึงไม่ค่อยได้มาตรฐานดังตัวอย่างคดีวิสามัญฆาตกรรม 6 ศพที่ จ.สุพรรณบุรี ดังนั้นในปี 2542 ที่ผ่านมานี้สภาผู้แทนราษฎรจึงได้ดำเนินการแก้ไขกฎหมายอาญาวาด้วยเรื่องการชันสูตรศพโดยกำหนดให้ผู้ที่สามารถชันสูตรศพได้ต้องเป็นแพทย์แผนปัจจุบันเท่านั้น

2.4 ขั้นตอนในการชันสูตรศพคดี

ปัญหาในเรื่องการชันสูตรศพคดีของประเทศไทยมีมานานเนื่องจากผู้ร่างกฎหมายอาจไม่ทราบขั้นตอนทั้งหมดของการชันสูตรศพ ดังจะเห็นได้ว่า การแก้ปัญหามักจะเน้นที่มาตรา 150 ซึ่งเป็นเพียงการดูที่เกิดเหตุเท่านั้น ความจริงแล้วขั้นตอนในการชันสูตรศพคดีมีหลายขั้นตอนดังนี้

2.4.1. การตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุที่มีการพบศพ Scene Investigation

ในการตายที่เป็นลักษณะผิดธรรมชาติ การตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุอาจช่วยให้เข้าใจประเด็นได้ดีกว่าการตรวจศพเพียงอย่างเดียว เช่น การตรวจดูร่องรอยการต่อสู้ ดูลักษณะท่าทางของศพ ดูสภาพเสื้อผ้าในที่เกิดเหตุ หากเป็นศพหญิงอาจบ่งชี้ว่าน่าจะมีการกระทำผิดทางเพศร่วมด้วยหรือไม่ ในการฆ่าตัวตายด้วยอาวุธ ควรตรวจดูว่ามีอาวุธในที่เกิดเหตุหรือไม่ อยู่ในลักษณะใด หากไม่พบอาวุธ ก็ไม่ใช่การฆ่าตัวตายแน่นอน คดีที่ควรตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุเป็นอย่างยิ่ง คือ กรณีดังต่อไปนี้

- ถูกฆ่าตาย Homicide
- สงสัยว่าอาจจะถูกฆ่าตาย Suspected Homicide

ในการตายดังกล่าวนี้ ถ้าแพทย์ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการชันสูตรได้ดูสภาพทั่วไปก่อนมีการเคลื่อนย้ายศพมายังโรงพยาบาล จะเป็นประโยชน์ในการประมวลพฤติการณ์การตาย การตรวจที่เกิดเหตุแพทย์ควรสังเกตและบันทึกสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

1) ดูสภาพแวดล้อมว่า ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ เป็นอย่างไร ซึ่งอาจมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของศพ เช่น อากาศร้อนชื้น การเปลี่ยนแปลงหลังการตายจะถูกเร่งสภาพภูมิประเทศ อาจบอกถึงความเป็นไปได้ที่ศพถูกนำมาทิ้ง หรือเสียชีวิตในที่ที่พบศพ

2) ดูสถานที่รอบ ๆ บริเวณที่พบศพว่ามีการเปลี่ยนแปลง มีความผิดปกติอะไรบ้าง เช่น ร่องรอยการต่อสู้ข้าวของกระจัดกระจาย รอยหยดเลือด อุปกรณ์เครื่องใช้ที่ยังใช้งานได้ ประตูหน้าต่างเปิดหรือปิด ดูตัวอย่างการเสียชีวิตของแอร์การบินไทยที่ประเทศเยอรมันมีผู้สงสัยถึงพฤติการณ์การตายว่าผู้ตายไม่น่าฆ่าตัวตาย แต่การตรวจดูสถานที่โดยรอบพบว่าทางเข้าออกทุกทางปิดล็อกหมดจึงเป็นการยากที่จะบอกถูกผู้อื่นกระทำ

3) สภาพศพที่พบว่าอยู่ในลักษณะท่าทางอย่างไร ซึ่งบางครั้งอาจทำให้สันนิษฐานในเบื้องต้นว่าการตายอาจเกิดจากสาเหตุใด อาจเป็นอุบัติเหตุ หรือเป็นการฆ่าตัวตาย เช่นศพผู้หญิงเสียชีวิตในลักษณะนอนตายไม่ทราบสาเหตุ การตกของเลือดลงสู่ที่ต่ำ Livor Mortis

กลับพบในบริเวณครึ่งตัวล่างของลำตัว ซึ่งขัดกับสภาพของศพซึ่งนอนหงาย ความขัดแย้งเช่นนี้ แสดงว่าศพถูกเคลื่อนย้าย ในที่สุดจึงสืบสวนได้ความว่าผู้ตายถูกบีบคอโดยสามี แล้วถูกจับแขวนคอด้วยผ้าปูที่นอนเป็นการอำพราง แต่ต่อมาฆาตกรเปลี่ยนใจ ย้ายศพมาทำเป็นนอนตาย Livor Mortis ได้เกิดขึ้นแล้วจึงไม่สามารถเคลื่อนตามสภาพได้อีก

4) ลักษณะศพเน่าเปื่อยหรือเป็นอย่างใด การตรวจสภาพของการเปลี่ยนแปลงหลังตาย Postmortem change ของศพในทันทีที่พบศพ จะทำให้การประมาณระยะเวลาที่เสียชีวิตใกล้เคียงกับความจริงมากกว่าการประเมินตอนที่นำศพมาโรงพยาบาลแล้ว ในบางครั้งเจ้าหน้าที่มูลนิธิที่เก็บศพ อาจทำให้เกิดความล่าช้าในการนำส่ง แพทย์จึงประเมินระยะเวลาได้ไม่ถูกต้อง นอกจากนี้ลักษณะการเน่าของศพที่เปลี่ยนแปลงไม่เหมือนกันในบริเวณต่าง ๆ กัน แพทย์ควรใช้เป็นข้อสังเกตว่า ในบริเวณที่มีการเน่ามากที่สุด อาจเป็นบริเวณที่เป็นบาดแผลสำคัญ เนื่องจากในบริเวณใดที่มีเลือดออกจะมีการเปลี่ยนแปลงคือ เน่าเร็วกว่าบริเวณอื่น ๆ ซึ่งหากตรวจที่เกิดเหตุโดยละเอียดจะทำให้รวบรวมพยานหลักฐานได้รวดเร็ว

ในการตรวจที่เกิดเหตุไม่ควรจับต้องหรือเคลื่อนย้ายศพ หรือวัตถุพยานใด ๆ จนกว่าจะตรวจที่เกิดเหตุโดยสมบูรณ์แล้ว การเคลื่อนย้ายอาจทำให้วัตถุพยานที่ติดอยู่ที่ศพหลุดหรือหล่นหาย หรือชิ้นส่วนของผู้ตรวจอาจหล่นในที่เกิดเหตุ เช่น ผม ขน เป็นต้น ฐานที่เกิดเหตุและศพก่อนมีการเคลื่อนย้าย ซึ่งเมื่อเคลื่อนย้ายให้ระวังวัตถุพยานหล่น วิธีที่ดี คือ ใส่ถุงพลาสติกหรือเอาผ้าห่อหุ้มมากกว่าการยกศพไปเฉย ๆ ซึ่งในประเทศไทย พนักงานสอบสวนและแพทย์ให้ความสนใจในการตรวจสถานที่เกิดเหตุ้น้อยมาก มักให้เจ้าหน้าที่มูลนิธิต่าง ๆ ซึ่งขาดความรู้ไปดำเนินการเมื่อมีการพบศพ ยกเว้นในคดีใหญ่ จึงเป็นสาเหตุให้มีข้อผิดพลาดในการสรุปประเด็นของการตายผิดธรรมชาติเหล่านี้อยู่บ่อย ๆ

2.4.2 การประมาณระยะเวลาการเสียชีวิต

การประมาณระยะเวลาของการเสียชีวิตต้องอาศัยความรู้ของการเปลี่ยนแปลงหลังการตาย ซึ่งมีขั้นตอนเรียงลำดับดังนี้ คือ

2.4.2.1 ALGOR MORTIS อุณหภูมิของร่างกายเย็นลงหลังการเสียชีวิต ซึ่งจะลดลงโดยเฉลี่ยหนึ่งองศาเซนติเกรดต่อหนึ่งชั่วโมง การลดลงของอุณหภูมิในร่างกายค่อนข้างแม่นยำน่าเชื่อถือ แต่โดยทั่วไปไม่นิยมนำมาใช้ประเมินระยะเวลาของการเสียชีวิต เนื่องจากมีปัจจัยเกี่ยวข้องที่อาจทำให้การแปรผลเปลี่ยนไปหลายอย่าง เช่น สภาพอากาศที่แตกต่างกัน รูปร่างผู้ตาย สภาพาก่อนตายหากอุณหภูมิสูงจากการออกกำลังกายหรือไม่สบายอยู่ อุณหภูมิเดิมจะสูงกว่าปกติ ซึ่งการบอกว่าตายมานานเท่าไรเราต้องทราบอุณหภูมิเดิม ประเทศ

ไทยมีอุณหภูมิของอากาศค่อนข้างสูงโดยเฉพาะในหน้าร้อน บางครั้งสูงกว่าอุณหภูมิของร่างกาย จึงทำให้การวัดอุณหภูมิในศพเพื่อประเมินระยะเวลาการเสียชีวิตไม่อาจทำได้ ในทางปฏิบัติเราจะดูเพียงว่าถ้าตัวยังอุ่นอยู่จะหมายความว่าเพิ่งเสียชีวิตมาไม่เกิน 3-4 ชั่วโมง เป็นต้น

2.4.2.2 LIVOR MORTIS หรือ HYPOSTASIS คือการที่ผิวหนังร่างกายในส่วนที่อยู่ต่ำเปลี่ยนเป็นสีม่วงแดง เนื่องจากมีเลือดไหลลงสู่ส่วนต่ำของร่างกายตามแรงโน้มถ่วงของโลก เช่น ตายในท่านอนหงาย เลือดจะตกลงสู่แผ่นหลัง แต่ถ้าแขวนคอตายน้ำเลือดจะตกลงสู่ส่วนล่างของร่างกาย คือ ขา 2 ข้าง การเปลี่ยนแปลง LIVOR MORTIS นี้ในช่วงแรกหากมีกายวิภาคตำแหน่งของ LIVOR MORTIS ก็จะสามารถเคลื่อนได้ แต่หากการเคลื่อนย้ายศพหลังจาก LIVOR MORTIS เกิดเต็มที่แล้ว ตำแหน่งของ LIVOR จะไม่ย้ายตาม โดยสรุปแล้วสำหรับ LIVOR MORTIS นี้ แพทย์ควรสังเกตสีและตำแหน่งที่เลือดตก ซึ่งสามารถให้ข้อมูลมาประกอบการประเมินระยะเวลาและสาเหตุการตายได้

2.4.2.3 RIGOR MORTIS หรือ POSTMORTEM RIGIDITY เป็นการแข็งตัวของกล้ามเนื้อ ซึ่งเกิดจากโปรตีนในกล้ามเนื้อจับตัวตตะกอน ในช่วงแรกที่เสียชีวิตใหม่ ๆ กล้ามเนื้อแขนขาจะอ่อนปวกเปียก FLACCIDITY จากนั้นการแข็งตัวจะเริ่มขึ้นพร้อม ๆ กันในกล้ามเนื้อทุกมัดแต่จะเห็นได้ชัดที่กล้ามเนื้อเล็ก ๆ คือ ใบหน้า และนิ้วมือก่อน จึงค่อยพบที่กล้ามเนื้อใหญ่ คือ แขนขา มีข้อพึงระวังที่อาจทำให้สับสนว่าเป็น RIGOR เพราะสภาพศพจะมีลักษณะการเกร็งของกล้ามเนื้อเหมือนกันคือ ในการเกร็งของกล้ามเนื้อที่เกิดขึ้นทันทีที่เสียชีวิต เรียกว่า CADAVERIC SPASM ซึ่งมักพบในผู้ที่ตกใจสุดขีดขณะเสียชีวิต เช่น ยิงตัวตายจะพบมือเกร็งจับปืนแน่นและในการชักเกร็ง CONVULSION เสียชีวิต

2.4.2.4 DECOMPOSITION คือ การเน่าของศพ ขบวนการเน่ามี 2 กลไก คือ AUTOPSY เป็นการเน่าของเนื้อเยื่อที่เกิดจากน้ำย่อยภายในเซลล์ออกมาย่อยสลายหลังเซลล์ตาย อวัยวะที่มีน้ำย่อยภายในเซลล์มากจะเน่าง่าย เช่น ตับ ตับอ่อน ลำไส้ เป็นต้น ส่วนการเน่าอีกขบวนการ คือ PUTREFACTION เป็นการเน่าที่เกิดจากเชื้อโรคทำลาย โดยเชื้อโรคภายในร่างกายจะมีมากที่บริเวณลำไส้ใหญ่ หรืออาจจะเกิดจากเชื้อโรคภายนอก ส่วนใหญ่เป็นแบคทีเรียที่ต้องการออกซิเจนในการทำปฏิกิริยา จากนั้นการเน่าจะรุนแรงจนมีแมลงมาวางไข่ เราก็จะหาระยะเวลาตายจากวงจรชีวิตของแมลงประกอบได้ด้วย การเน่ามีปัจจัยที่มีอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมมากมาย เช่น ศพที่ทิ้งไว้ในอากาศเน่าเร็วที่สุด ในน้ำรองลงมา และสุดท้ายคือในดินเน่าช้าที่สุด ในคดีฆาตกรรมเจเนจิราเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ถูกอิทธิพลของสภาพแวดล้อมที่ไม่พบบ่อย คือ เป็นแบคทีเรียที่ไม่ต้องการใช้ออกซิเจน ซึ่งจะทำให้การเน่าสลายเป็นไปรวดเร็วกว่า

แบบที่เรียกว่าใช้ออกซิเจน แต่บังเอิญเนื้อที่เป็นไขมันได้ลอยอยู่ที่ผิวบ่อเกรอะจึงทำให้อยู่ในสภาวะที่ไม่สมบูรณ์ทั้งสองเงื่อนไข พบว่าเนื้อเยื่อค่อนข้างสดอยู่ในศพที่มีการเน่าของส่วนต่าง ๆ ของร่างกายไม่เท่ากัน บริเวณที่เน่ามากที่สุด อาจมีพยาธิสภาพ เช่น อาจมีบาดแผล มีเลือดออก ซึ่งเป็นข้อสังเกตในการชันสูตรศพ

2.4.3 การรวบรวมประวัติ

พยาธิสภาพที่ปรากฏในศพจากสาเหตุหลายอย่างที่แตกต่างกัน อาจปรากฏออกมาเหมือนกัน เช่น การเสียชีวิตจากไฟฟ้าดูด อาจมีจุดเลือดออกที่อวัยวะภายในโดยเฉพาะหัวใจเหมือนการขาดอากาศจากไม่มีอากาศหายใจและการเสียชีวิตในลักษณะ “ไหลตาย” ดังนั้นการซักประวัติลักษณะการตาย เช่น นอนหลับไปเฉย ๆ พบขณะดูทีวี ใครเป็นผู้พบศพ ผู้ตายอาศัยอยู่กับใคร หรือประวัติการเจ็บป่วยก่อนตายจะช่วยให้แพทย์สรุปแนวทางในการชันสูตรได้คร่าว ๆ แต่ในการตายผิดธรรมชาติโดยมากมักปราศจากผู้พบเห็นเหตุการณ์ชัดเจน จึงทำให้แพทย์ต้องระมัดระวังความผิดพลาด หรือการหลงประเด็นเป็นอย่างมาก อีกทั้งยังต้องประเมินความน่าเชื่อถือของประวัติด้วย

2.4.4 การผ่าศพ AUTOPSY

ขั้นตอนในการชันสูตรศพเพื่อหาสาเหตุการตายจากการดูศพนั้นประกอบด้วยขั้นตอน 3 ลำดับ คือ

1. การตรวจภายนอก
2. การตรวจภายใน
3. การตรวจทางห้องปฏิบัติการ

2.4.4.1 การตรวจภายนอก EXTERNAL EXAMINATION

ในการตรวจศพคดีนั้น การตรวจดูสภาพภายนอกสำคัญมาก ซึ่งต่างจากการตรวจศพวิชาการ เพราะการตายผิดธรรมชาติส่วนใหญ่มักปรากฏร่องรอยหลักฐานต่าง ๆ บนศพ เช่น บาดแผล คราบเลือด คราบอสุจิ เส้นผม เส้นใยต่าง ๆ เป็นต้น ทำให้การชันสูตรศพคดีส่วนใหญ่มักสามารถสรุปสาเหตุได้ หรือสรุปแนวทางได้จากลักษณะที่ปรากฏภายนอก จึงควรที่แพทย์จะต้องกระทำด้วยความระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง ขั้นตอนที่ควรปฏิบัติ มีดังนี้.

- ตรวจดูเสื้อผ้า เครื่องประดับ ร่องรอยบนเสื้อผ้าก่อนถอดออก โดยเฉพาะในกรณีพิสูจน์บุคคล การตรวจเสื้อผ้านอกจากจะช่วยบอกลักษณะบุคคลแล้ว อาจช่วยบอกท่าทางของผู้ตายที่ถูกอาวุธ เช่น รูกกระสุนที่ทะลุตัวเสื้อผ้าอยู่ต่ำกว่ารูกกระสุนบน

ร่างกาย อาจแสดงว่าผู้ตายอยู่ในท่ายกมือขึ้น หรือศพในน้ำที่มีคราบดินที่อวัยวะเพศโดยผู้ตายสวมกางเกงยีนส์ที่ฟิตมาก ดินที่ติดจึงไม่ควรเป็นคราบดินที่มาจากน้ำแต่น่าจะเป็นดินที่ติดมาจากเหตุการณ์ก่อนตายมากกว่า ที่สำคัญที่สุดคืออาจมีหลักฐานวัตถุพยานสำคัญติดอยู่ที่เสื้อ เช่น คราบเลือดของบุคคลอื่น โดยเฉพาะคือการเสียชีวิตจากอาวุธปืน ซึ่งการบอกระยะยังควรประเมินหลักฐานที่กระดูกสันหลังโดยเฉพาะคือเขม่าปืนซึ่งหากดูจากบาดแผลที่ศพเพียงอย่างเดียวอาจทำให้ประเมินระยะยังผิดพลาดได้

- ดูสภาพศพโดยทั่วไป ความสูง น้ำหนัก ความผิดปกติ
ตำหนิ รอยสัก สุขอนามัยของผู้ตาย โดยเฉพาะในกรณีพิสูจน์บุคคล
- ดูการเปลี่ยนแปลงหลังตายเพื่อประมาณระยะเวลาการเสียชีวิต เช่น การดู LIVOR MORTIS ซึ่งดูตั้งแต่สี การเคลื่อนที่ของเลือดที่ตก รวมถึงตำแหน่งที่ปรากฏว่ามีความขัดแย้งกับท่าทางของศพหรือไม่
- ดูบาดแผลเก่าและใหม่ โดยบันทึกรายละเอียด ชนิด
ตำแหน่ง ขนาด ความรุนแรง ลักษณะเฉพาะให้ชัดเจน โดยบันทึกในเอกสารรวมถึงควรถ่ายภาพบันทึกไว้ประกอบรายงาน
- ตรวจดูวัตถุพยานที่อาจติดอยู่บนศพ หรือส่วนของศพ เช่น คราบสูลิ ขน ผม คราบน้ำลาย เศษดิน เศษระเบิด เขม่าปืน ฯลฯ ซึ่งรวมถึงการเก็บรวบรวมส่งตรวจให้ถูกต้อง
- ในบางครั้งควรเอ็กซเรย์ก่อนดำเนินการทั้งหมด เช่น ดูกระดูกหัก ดูกระดูกสันหลัง เป็นต้น

2.4.4.2 การตรวจภายใน INTERNAL EXAMINATION

การตรวจภายใน คือ การผ่าศพดูภายในควรกระทำเพื่อให้มีความสมบูรณ์ในการชันสูตรศพ มีหลายครั้งกับสิ่งที่ปรากฏภายนอกไม่เพียงพอต่อการสรุปสาเหตุการตายทั้งหมด เช่น ศพที่ตายไม่ทราบสาเหตุในโรงแรมลักษณะตักเตียงซึ่งการตรวจภายนอกพบว่ามีคอหัก เมื่อผ่าศพภายในก็พบว่าในกระเพาะอาหารมีถุงบรรจุเฮโรอีนซึ่งบางส่วนแตกออกทำให้เฮโรอีนซึมเข้าสู่กระแสเลือดเป็นเหตุให้กระวนกระวายหมดสติตักเตียง ในบางครั้งสิ่งที่พบภายนอกอาจไม่ตรงกับกลไกการเสียชีวิตจริง ๆ เช่น การพบบาดแผลแตกที่ศีรษะอย่างเดียว ในคนที่ถูกรถชนแพทย์อาจสรุปสาเหตุตายว่า มาจากศีรษะ แต่เมื่อผ่าศพดูอาจพบว่ามีตับแตกเสียเลือดมากก็เป็นได้ โดยทั่วไปแพทย์ที่จะผ่าศพดูภายในได้ดีคงต้องเป็นพยาธิแพทย์ หรือแพทย์นิติเวชที่ผ่านการฝึกอบรมมาโดยตรง เพราะการผ่าศพมีเทคนิคเฉพาะเหมือนการผ่าตัดคนไข้ โดย

ส่วนใหญ่เมื่อผ่าดูภายในแล้วแพทย์ทั่วไปก็ยังไม่สามารถบอกความผิดปกติได้ เนื่องจากการเรียนแพทย์มีวิชาที่ได้ดูอวัยวะภายในคือ วิชากายวิภาค ซึ่งอวัยวะทั้งหลายจะผ่านการดองน้ำยาฟอร์มาลินมาแล้วโอกาสที่จะได้ดูสด ๆ เหมือนของจริงมีน้อยมาก โดยหลักสากลศพที่ตายผิดธรรมชาติทุกศพควรมีการผ่าดูภายในด้วยเสมอ และบางประเภทควรมีการตัดชิ้นเนื้อตรวจด้วยศพที่เสียชีวิตจากอาวุธต่าง ๆ หรือจากแรงกระทำควรผ่าศพดูภายในเพื่อดูความรุนแรงของการบาดเจ็บควิถีของอาวุธ การประเมินว่าบาดแผลใดทำให้เสียชีวิตในกรณีที่มีการใช้อาวุธหลายชนิดหรือมีบาดแผลหลายแห่ง ส่วนศพที่ต้องมีการตรวจชิ้นเนื้อเพื่อการวินิจฉัยสาเหตุการเสียชีวิต ซึ่งต้องใช้ความรู้ความเชี่ยวชาญทางพยาธิวิทยาควรปรึกษาพยาธิแพทย์ ความรู้ด้านนี้ต้องมีการฝึกอบรมเช่นกัน แพทย์ทั่วไปก็อาจดูได้คร่าว ๆ ด้วยตาเปล่า ในกรณีการบาดเจ็บจากอาวุธหรือจากแรงกระทำ ส่วนกรณีที่ต้องอาศัยความรู้เฉพาะทางด้านนี้ ก็คงต้องปรึกษาหรือส่งศพไปตรวจโดยผู้เชี่ยวชาญกว่า ขึ้นตอนคร่าว ๆ คือ การดูภายนอกของอวัยวะต่าง ๆ ว่ามีพยาธิสภาพอะไรบ้างเกี่ยวข้องหรือไม่เกี่ยวข้องกับการตาย จากนั้นต้องตัดชิ้นเนื้อตรวจโดยแช่น้ำยาฟอร์มาลินความเข้มข้น 10% เพื่อเตรียมเป็นสไลด์ดูด้วยกล้องจุลทรรศน์ ทั้งนี้การตรวจดูด้วยตาเปล่าภายนอกอาจไม่สามารถสรุปสาเหตุการเสียชีวิตได้ชัดเจน ต้องตัดชิ้นเนื้อตรวจโดยละเอียดอีกครั้ง โดยเฉพาะการตายไม่ทราบสาเหตุ หรือการตายที่เกี่ยวข้องกับการรักษาพยาบาล เช่น คดีฟ้องร้องแพทย์ที่ รพ.เอกชน ในกรณี 700 ล้านบาท ที่มีหญิงเสียชีวิตพร้อมลูกขณะมาคลอด การตรวจด้วยตาเปล่าไม่สามารถบอกได้ว่าผู้ตายเสียชีวิตจากอะไร เมื่อทำการตัดตรวจชิ้นเนื้อด้วยกล้องจุลทรรศน์ จึงพบว่ามือน้ำคร่ำหลุดไปอุดในเส้นเลือดที่ปอดของแม่

2.4.4.3 การตรวจทางห้องปฏิบัติการอื่น ๆ ในการชันสูตรศพต้องอาศัยการตรวจทางห้องปฏิบัติการอื่น ๆ เพิ่มเติม ดังนี้.

- MICROBIOLOGY เป็นการเพาะหาเชื้อแบคทีเรีย หรือเชื้อไวรัสที่เป็นสาเหตุการเสียชีวิต
- TOXICOLOGY การตรวจสารพิษต่าง ๆ จึงต้องรู้ว่าต้องเก็บอวัยวะใดตรวจ ตรวจหาสารใด ตรวจด้วยวิธีใด เช่น ต้องการดูระดับแอลกอฮอล์ให้เจาะเลือด แต่ถ้าต้องการดูยาเสพติดต้องเก็บปัสสาวะ หรือน้ำดีตรวจ เป็นต้น การตรวจหาสารพิษโดยทั่วไปมีการตรวจสอบสองประเภท คือ การตรวจดูว่ามีสารอะไรบ้าง QUALITATIVE ซึ่งบางอย่างเป็นการตรวจเป็นกลุ่มสารไม่ใช้การตรวจเฉพาะสาร เช่น การตรวจปัสสาวะหายาบ้าเป็นเพียง SCREENING TEST ซึ่งหากจำเป็นก็ส่งไปแปลว่ามียาบ้าเสมอไป อาจเป็นยาแก้หวัดบางชนิดซึ่งจะต้องส่งตรวจพิเศษ ในการตรวจพิสูจน์ยาแอมเฟตามีนอีกครั้ง การตรวจอีก

ประเภทคือ การตรวจปริมาณ QUALITATIVE ของสารซึ่งจะบอกว่ามีปริมาณอยู่เท่าใด ในการแปรผลของสารพิษต่าง ๆ ในร่างกายควรทราบปริมาณด้วยเสมอ

- ELECTRON MICROSCOPY เป็นการตรวจชิ้นเนื้อด้วยกล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอน ซึ่งจำเป็นในบางกรณี เช่น กรณีการฟ้องร้องใน รพ.เอกชน คดี 161 ล้าน การตรวจชิ้นเนื้อธรรมดาที่ยังสรุปสาเหตุการตายไม่ชัดเจนต้องใช้จุลทรรศน์อิเล็กตรอน จึงสรุปสาเหตุได้ว่าเป็น REYE SYNDROME

- IMMUNOFLUORESCENCE เป็นการตรวจเฉพาะอีกอย่างหนึ่งที่สามารถช่วยวินิจฉัยโรคหลายโรค เช่น โรคพิษสุนัขบ้า

2.4.5 การเขียนรายงานชันสูตรศพที่สมบูรณ์

ควรมีการสรุปประวัติ การบรรยายลักษณะภายนอกและภายในศพ การบรรยายลักษณะทางกล้องจุลทรรศน์ การสรุปผลชันตอนสุดท้าย ซึ่งในประเทศไทยคงมีเพียงการเขียนสรุปการตรวจในแบบฟอร์มของทางพนักงานสอบสวน ที่นำส่งพร้อมศพ โรงเรียนแพทย์ อาจจะมีแบบฟอร์มเฉพาะของแต่ละแห่ง เช่น ของภาควิชาพยาธิวิทยา คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดีนั้น รายงานการชันสูตรศพที่สมบูรณ์จะต้องมีใบสรุปพยาธิสภาพ FINAL DIAGNOSIS สรุปประวัติ SUMMARY OF CLINICAL HISTORY สรุปการตรวจ GROSS ANATOMICAL DESCRIPTION ใบรายงานน้ำหนักของอวัยวะภายในแสดงตารางขึ้นเนื้อที่ตัดตรวจ BLOCK SHEET และสรุปการตรวจด้วยกล้องจุลทรรศน์ MICROSCOPIC DESCRIPTION

ดังนั้นจะเห็นว่าขั้นตอนการชันสูตรศพโดยสมบูรณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนเป็นสิ่งซึ่งไม่อาจทำได้โดยแพทย์ธรรมดา แต่ก็ไม่สามารถดำเนินการได้ตามมาตรฐานเนื่องจากปัญหาความขาดแคลนบุคลากรทางด้านพยาธิวิทยาและนิติเวช

โดยทั่วไปการชันสูตรศพคดีมีประเด็นที่ต้องพิจารณาสรุปให้ได้จากการชันสูตรหลายอย่างซึ่งต้องโดยข้อกำหนดสำหรับการตายผิดธรรมชาติ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 154 ระบุว่าให้ผู้ชันสูตรพลิกศพทำความเห็นเป็นหนังสือแสดง เหตุ และ พฤติการณ์ที่ตาย ผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน ตายเมื่อใด ถ้าตายโดยคนทำร้ายให้กล่าวว่าใคร หรือสงสัยว่าใครเป็นผู้กระทำผิดเท่าที่จะทราบได้ ซึ่งโดยหน้าที่ของแพทย์ การหาเหตุตายก็คือ CAUSE OF DEATH ซึ่งเป็นพยาธิสภาพที่เป็นเหตุให้เสียชีวิต พฤติการณ์การตาย คือ การบอกว่าการตายเกิดขึ้นได้อย่างไร หรือ MANNER OF DEATH ในการตายของบุคคลไม่ทราบชื่อ แพทย์จะต้องพิสูจน์บุคคล IDENTIFICATION จากหลักฐานที่มีในศพ การตายที่ไหนแพทย์คงไม่

สามารถทราบได้ หากไม่ได้เป็นผู้พบศพคนแรกหรือไม่ได้ไปดูที่เกิดเหตุ ส่วนการบอกว่าตายเมื่อใด คือการประเมินจากการเปลี่ยนแปลงหลังตายแล้วนำกลับมาคำนวณว่าเสียชีวิตมานานเท่าใด ส่วนประเด็นสุดท้ายที่ให้ระบุว่าใครเป็นผู้กระทำผิดนั้น อาจทำได้ในสองลักษณะ ดังนี้ คือ ประเมินบาดแผลเทียบกับอาวุธ เช่น บาดแผลอาวุธปืนลูกโหด พิสูจน์ผู้ยิงจากเกลียวที่ปรากฏบนกระสุน อาวุธมีดประเมินจากความกว้างและความลึกของบาดแผลเทียบกับอาวุธ หรือในกรณีเสียชีวิตจากโรคติดต่อร้ายแรงจากโรคที่เกิดจากภัยของโรงงานอุตสาหกรรม หรือในปัจจุบันการชันสูตรศพอาจถูกร้องขอเมื่อมีการตายที่เกี่ยวข้องกับความเจ็บป่วย หรือการรักษาพยาบาล แล้วญาติสงสัยว่าอาจจะเกิดจากความบกพร่องของขบวนการรักษาพยาบาลมีมากขึ้นเรื่อย ๆ ในกรณีหลังสุดนี้ค่อนข้างยากที่จะให้แพทย์ธรรมดาประเมินได้

2.5 การชันสูตรศพคดีมีประเด็นที่สามารถสรุปได้จากการชันสูตร

2.4.1 MANNER OF DEATH การอธิบายว่าการตายเกิดขึ้นได้อย่างไร มีสาเหตุจากธรรมชาติ NATURE หรือ ผิดธรรมชาติ UNNATURE ซึ่งการสรุป มีดังนี้

NATURE เป็นการตายจากโรคภัยไข้เจ็บ หรือเกี่ยวกับอายุขัย

UNNATURE เป็นการตายจากการบาดเจ็บ หรือเกี่ยวเนื่องกับการบาดเจ็บใด ๆ ก็ตาม ซึ่งอาจเป็นการกระทำตัวเอง SUICIDE ถูกกระทำโดยคนอื่น HOMICIDE หรือสัตว์หรือเป็นอุบัติเหตุ ACCIDENT

UNDETERMINED เป็นการตายที่ไม่สามารถสรุปได้ชัดเจน

2.4.2 CAUSE OF DEATH เป็นการอธิบายว่าโรค หรือ การบาดเจ็บ ทำให้เสียชีวิตได้อย่างไร โดยทั่วไปเราจะแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

UNDERLYING CAUSE OF DEATH หมายถึงโรคที่เป็นอยู่เดิม อันเป็นสาเหตุให้เสียชีวิต เช่นผู้ป่วยเสียชีวิตจากอาเจียนเป็นเลือด จากการตรวจพบว่าผู้ป่วยเป็นโรคตับแข็งมีเส้นเลือดที่หลอดอาหารโป่งพองที่เรียกว่า ESOPHAGEAL VARICES ต่อมาแตกจึงเสียชีวิตมาก UNDERLYING CAUSE คือ โรคตับแข็ง และ ESOPHAGEAL VARICES

IMMEDIATE CAUSE OF DEATH หมายถึงสาเหตุสำคัญที่ทำให้เสียชีวิต คือ ระบบไหลเวียนโลหิตล้มเหลวจากการเสียเลือด เช่น กรณีตัวอย่างข้างต้น CAUSE OF DEATH คือ เลือดออกในช่องท้องเป็นจำนวนมากจากตับแตก

2.4.3. MECHANISM OF DEATH เป็นการอธิบายกลไกการเสียชีวิต เช่น ระบบไหลเวียนโลหิตล้มเหลวเป็นส่วนหนึ่งของ CAUSE OF DEATH กลไกที่เกิดอาจจะเป็นได้คือหัวใจเต้นผิดปกติ ภาวะติดเชื้อในกระแสเลือด เป็นต้น

ในการชันสูตรศพคดีทุกศพ แพทย์จะต้องพยายามสรุปประเด็นหลักทั้งสามข้อดังกล่าวข้างต้นให้ได้ โดยทั่วไปจะเป็นข้อ 1 และข้อ 2 เท่านั้น ซึ่งในการชันสูตรศพเราจะต้องต้องประเด็นคำถามให้กับตัวเองเพื่อประมวลเหตุการณ์สิ่งที่ตรวจพบ เพื่อให้สรุปประเด็นดังกล่าวข้างต้นได้ ศพคดีที่ยาก คือศพที่เสียชีวิตก่อนถึงมือแพทย์ซึ่งเรามักไม่ได้ประวัติ หรือไม่มีใครเห็นเหตุการณ์ การตรวจศพคดีจึงยากกว่าการตรวจศพวิชาการ ในลักษณะที่แพทย์ต้องศึกษาสภาพแวดล้อมไม่ว่าจะเป็นสถานที่พบศพ หรือสถานที่เกิดเหตุในบางครั้ง หรืออาจสอบถามกับญาติหรือเพื่อนผู้ตายเพื่อหาข้อมูลสมมุติฐานในเบื้องต้น เช่น คนงานโรงงานต้นขึ้นมากินน้ำจากเครื่องทำน้ำเย็น 2 คน หลังจากดื่มน้ำคนงานทั้งคู่ล้มลงเสียชีวิตในเวลาไล่เลี่ยกัน การตรวจศพโดยไม่ทราบประวัติเลยอาจทำให้แพทย์มีประเด็นด้าน เนื่องจากศพไม่มีบาดแผล แต่หากได้ทราบเหตุการณ์ที่เกิดจะทำให้ตั้งประเด็นสงสัยไปทางสารพิษ เมื่อสงสัยประเด็นการได้รับสารพิษนี้เวลาตรวจศพก็ต้องดำเนินการเก็บเลือด ปัสสาวะ เนื้อเยื่อไปตรวจทางพิษวิทยา ซึ่งหากแพทย์ไม่ทันคิดถึงเรื่องสารพิษ อาจไม่ได้เก็บเลือด ฯลฯ ส่งตรวจอันเป็นผลให้มีการวินิจฉัยสาเหตุการตามผิดพลาดได้

คำถามทั่วไปที่มักจะต้องตั้งไว้เพื่อพื้นฐานเวลาชันสูตรศพคดี เพื่อประมวลสาเหตุการเสียชีวิต ที่ควรตอบคำถามมี 6 ข้อดังนี้.

1. Who are you ผู้ตายที่ไม่ทราบชื่อ แพทย์และพนักงานสอบสวนต้องทำงานหนักขึ้น เพราะการพิสูจน์บุคคลไม่ได้ใช้วิชาแพทย์อย่างเดียว เช่น ต้องตรวจดูฟันปลอม ฟันหักเป็นเรื่องของหมอฟัน ดูอายุ เพศ เชื้อชาติ จากกระดูกต้องใช้นักมานุษยวิทยา ดูแผลเป็น ดูลายมือ บันทึกโดยละเอียดเป็นลักษณะ IDENTIFICATION

2. When did you die การประมาณระยะเวลาที่เสียชีวิต โดยใช้ความรู้เรื่องการเปลี่ยนแปลงหลังการตายเรียงตามลำดับ คือ Algor Mortis, Livor Mortis, Rigor Mortis, Decomposition ทั้งนี้ต้องระวังปัจจัยที่จะมีผลทำให้การเปลี่ยนแปลงหลังตายถูกเร่ง หรือเวลาตายได้จากสิ่งแวดล้อมศพ เช่น นาฬิกาข้อมือของศพที่จมน้ำตาย หรือหนังสือพิมพ์ที่ค้างอยู่ที่ประตูบ้าน หรือลักษณะอาหารที่กินมือสุดท้ายในกระเพาะอาหาร เป็นต้น

3. Where did you die เป็นการตรวจที่เกิดเหตุซึ่งในบางครั้งแพทย์ต้องไปเองด้วย เพื่อตรวจสอบว่าผู้ตายเสียชีวิตในที่ที่พบศพหรือไม่ เช่น อาจพบรอยลากเปื้อนเลือด

หรือศพถูกแทงแต่ไม่พบเลือดในที่เกิดเหตุก็เป็นข้อบ่งชี้ว่าผู้ตายไม่ได้เสียชีวิตในที่พบศพ หรือมีการกระทำที่เกี่ยวข้องในบริเวณอื่น ๆ ด้วย นอกจากนี้การตรวจการเปลี่ยนแปลงหลังตายในลักษณะ Livor Mortis และ Rigor Mortis ซึ่งขัดกับท่าของศพที่อาจช่วยบอกว่าศพที่พบถูกขยับหรือมีการอำพรางคดีที่เกิดขึ้นหลังการเสียชีวิตไประยะเวลาหนึ่ง โดยเราจะตรวจพบว่าตำแหน่งของ Livor Mortis และ Rigor Mortis ไม่เข้ากับสภาพศพในที่เกิดเหตุ

4. Why did you die เป็นการตรวจหาสาเหตุการเสียชีวิต คือสรุป CAUSE และ MANNER OF DEATH

5. What happened เป็นการปะติดปะต่อหรือประมวลเหตุการณ์จากการตรวจศพประวัติ สถานที่เกิดเหตุคร่าว ๆ ว่าการตายเกิดขึ้นอย่างไร

6. Who did it ประเด็นนี้ การชันสูตรศพบอกได้เพียงคร่าว ๆ เช่นการตายเกิดขึ้นเองเป็น NATURE เป็นอุบัติเหตุ เป็นการตายที่ต้องมีผู้กระทำ หรือกระทำตัวเอง ในกรณีที่จะบอกให้ชัดเจนว่าใครเป็นผู้กระทำโดยทั่วไปเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวน แพทย์จะช่วยในส่วนที่เก็บวัตถุพยานส่งตรวจ เช่น ในกรณี SEXUAL ASSAULT การตรวจหาเส้นผม ขน คราบอสุจิ จะช่วยหาผู้กระทำผิดได้ โดยการส่งลายพิมพ์ดีเอ็นเอ DNA

2.6 ข้อกฎหมายเรื่องการชันสูตรพลิกศพ

กฎหมายเกี่ยวกับเรื่องการชันสูตรพลิกศพ ปรากฏตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ต่าง ๆ ดังนี้

ป.วิ อาญา มาตรา 148 เมื่อปรากฏแน่ชัดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลใดตายโดยผิดธรรมชาติ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ให้มีการชันสูตรพลิกศพ เว้นแต่ตายโดยการประหารชีวิตตามกฎหมาย

การตายโดยผิดธรรมชาติ^๑ นั้น คือ

- (1) ฆ่าตัวตาย
- (2) ถูกผู้อื่นทำให้ตาย
- (3) ถูกสัตว์ทำร้ายตาย
- (4) ตายโดยอุบัติเหตุ
- (5) ตายโดยยังมีปรากฏเหตุ

ป.วิ อาญา มาตรา 149 ความตายผิดธรรมชาติเกิดมีขึ้น ณ ที่ใด ให้เป็นหน้าที่ของสามีภริยา ญาติ มิตรสหายหรือผู้ปกครองของผู้ตายที่รู้เรื่องการตายเช่นนั้นจัดการดังต่อไปนี้

(1) เก็บศพไว้ ณ ที่ซึ่งพบนั้นเองเพียงพอที่จะทำได้

(2) ไปแจ้งความแก่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจโดยเร็วที่สุด

หน้าที่ดังกล่าวในวรรคต้นนี้มีตลอดถึงผู้อื่น ซึ่งได้พบศพในที่ซึ่งไม่มีสามีภริยา ญาติ มิตรสหายหรือผู้ปกครองของผู้ตายอยู่ในที่นั้นด้วย

ผู้ใดละเลยไม่กระทำหน้าที่ดังบัญญัติไว้ในมาตรานี้ มี ความผิดต้องระวางโทษปรับ ไม่เกินร้อยบาท

ป.วิ อาญา มาตรา 150 ให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่กับสาธารณสุข จังหวัดหรือแพทย์ประจำสถานื่อนามัย หรือแพทย์ประจำโรงพยาบาลเป็นผู้ชันสูตรพลิกศพโดยเร็ว และให้ทำบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรนั้นไว้ถ้าบุคคลดังกล่าวไม่มี หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ ได้ให้ใช้เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขประจำท้องที่หรือแพทย์ประจำตำบล

ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนแจ้งแก่ผู้มีหน้าที่ไปทำการชันสูตรพลิกศพทราบ

ในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติตาม ธรรมนูญที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติตาม ธรรมนูญที่ เมื่อได้มีการชันสูตรพลิกศพแล้ว ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนชันสูตรพลิกศพไปยัง พนักงานอัยการ ให้พนักงานอัยการทำการร้องขอต่อศาลชั้นต้นแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ให้ทำการไต่ สอนและทำคำสั่งแสดงว่าผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใดและถึงเหตุและพฤติการณ์ที่ตายถ้าตาย โดยคนทำร้ายให้กล่าวว่าใครเป็นผู้กระทำร้ายเท่าที่จะทราบได้

ในการไต่สวน ให้ศาลปิดประกาศแจ้งกำหนดวันที่จะทำการไต่สวนไว้ที่ศาลก่อนวัน ทำการไต่สวนไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน และให้พนักงานอัยการนำพยานหลักฐานทั้งปวงที่แสดงถึงการ ตายดังกล่าวในวรรคก่อนมาสืบ

เมื่อศาลได้ปิดประกาศแจ้งกำหนดวันที่จะทำการไต่สวนแล้ว และก่อนการไต่สวน เสร็จสิ้น สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลผู้ตาย มีสิทธิยื่นคำ ร้องต่อศาลขอเข้ามาซักถามพยานที่พนักงานอัยการนำสืบ และนำสืบพยานอื่นได้ด้วย เพื่อการนี้ ให้มีสิทธิแต่งตั้งทนายความให้ดำเนินการแทนได้ เพื่อประโยชน์ในการนี้ให้พนักงานอัยการแจ้ง กำหนดการไต่สวนไปให้บุคคลดังกล่าวแล้วคนหนึ่งคนใดทราบเท่าที่สามารถจะทำได้

เมื่อศาลเห็นสมควร เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลจะเรียกพยานที่นำสืบ มาแล้วมาสืบเพิ่มเติม หรือเรียกพยานอื่นมาสืบก็ได้

คำสั่งของศาลตามมาตรานี้ให้ถึงที่สุด แต่ไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิฟ้องร้องและการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล หากพนักงานอัยการหรือบุคคลอื่นได้ฟ้อง หรือจะฟ้องคดีเกี่ยวกับการ ตายนั้น

เมื่อศาลได้มีคำสั่งแล้ว ให้ส่งสำนวนการไต่สวนของศาลไปยังพนักงานอัยการเพื่อส่งให้แก่พนักงานสอบสวนดำเนินการต่อไป ตามแต่กรณี

ป.วิ อาญา มาตรา 151 ในเมื่อมีการจำเป็นเพื่อพบเหตุของการตายเจ้าพนักงานทำการชันสูตรพลิกศพมีอำนาจสั่งให้ผ่าศพแล้วแยกธาตุส่วนใด หรือจะให้ส่งทั้งศพหรือบางส่วนไปยังแพทย์หรือพนักงานแยกธาตุของรัฐบาลก็ได้

ป.วิ อาญา มาตรา 152 ให้แพทย์หรือพนักงานแยกธาตุของรัฐบาลปฏิบัติดังนี้

(1) ทำรายงานถึงสภาพของศพ หรือส่วนของศพ ตามที่พบเห็นหรือตามที่ปรากฏจากการตรวจพร้อมทั้งความเห็นในเรื่องนั้น

(2) แสดงเหตุที่ตายเท่าที่จะทำได้

(3) ลงวันเดือนปีและลายมือชื่อในรายงาน แล้วจัดการส่งไปยังเจ้าพนักงานผู้ทำการชันสูตรพลิกศพ

ป.วิ อาญา มาตรา 153 ถ้าศพฝังไว้แล้ว ให้ผู้ชันสูตรพลิกศพจัดให้ขุดศพขึ้นเพื่อตรวจดู เว้นแต่จะเห็นว่าไม่จำเป็นหรือจะเป็นอันตรายแก่นามัยของประชาชน

ป.วิ อาญา มาตรา 154 ให้ผู้ชันสูตรพลิกศพทำความเห็นเป็นหนังสือแสดงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด ถ้าตายโดยคนทำร้าย ให้กล่าวว่าใครหรือสงสัยว่าใครเป็นผู้กระทำผิดเท่าที่จะทราบได้

ป.วิ อาญา มาตรา 155 ให้นำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายนี้อันว่าด้วยการสอบสวนมาใช้แก่การชันสูตรพลิกศพโดยอนุโลม

ป.วิ อาญา มาตรา 156 ให้ส่งสำนวนชันสูตรพลิกศพในกรณีที่มีความตายมิได้เป็นผลแห่งการกระทำผิดอาญาไปยังข้าหลวงประจำจังหวัด

3. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พิพัทธ์ ศรีเมือง (2543, น. 37) ศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาองค์กรภายใต้กรอบมาตรฐาน ISO 9002 ของบริษัทไดเอ็นจิเนียร์ริ่ง แอนด์คอนสตรัคชั่น จำกัด พบว่า สภาพปัญหาการดำเนินงานเกิดขึ้นจากปัญหภายในองค์กร และปัญหภายนอกองค์กร คือ พนักงาน

ขาดวัฒนธรรมในการทำงานที่เน้นคุณภาพ โครงสร้างของบริษัทมีการแบ่งอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจน ขาดทรัพยากรที่เป็นเพื่อการทำงานที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ คู่แข่งเป็นธุรกิจข้ามชาติที่มีทุนและเทคโนโลยีสูงและปัญหาเศรษฐกิจของชาติยังมีมาก

ธนอมรัตน์ แสงลออ (2544, น. 6) ศึกษาปัญหา อุปสรรคในการทำงานของฝ่ายประโยชน์ทดแทนประกันสังคม จังหวัดชลบุรี พบว่า ด้านเอกภาพในการบริหารงาน ผู้บริหารมีการสั่งงานขั้นตอนไม่เป็นไปตามสายการบังคับบัญชานำไปสู่ความไร้ประสิทธิภาพในการทำงาน ด้านระบบการให้รางวัล พบว่าการพิจารณาความดีความชอบขาดความโปร่งใสเป็นธรรม ไม่มีหลักเกณฑ์การพิจารณาที่ชัดเจนและมีแนวโน้มใช้ระบบอุปถัมภ์ ด้านการสื่อสาร พบว่าผู้บริหารมีลักษณะการสั่งการที่ใช้คำพูดเป็นหลัก ขาดความชัดเจนทำให้เกิดการตีความที่ไม่ตรงกัน ด้านอัตราค่าจ้าง พบว่ามีบุคลากรน้อยเกินไป ด้านระบบสารสนเทศ พบว่าขาดทั้งปริมาณและคุณภาพของเครื่องใช้สำนักงานและขาดความทันสมัย ด้านทักษะของบุคลากร พบว่าบุคลากรไม่เคยผ่านการอบรมในงานที่ตนปฏิบัติอยู่ทำให้ขาดความรู้ ความเข้าใจในการทำงาน

อรรถพล วงศ์พิทักษ์ (2542, บทคัดย่อ) ศึกษาความพึงพอใจในการทำงานของพนักงานกรณีศึกษาบริษัทพัชรประกันภัยจำกัด สาขาระยอง พบว่า โดยรวมแล้วมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อแยกรายด้านพบว่า มีระดับความพึงพอใจสูงเกี่ยวกับเพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา โอกาสก้าวหน้า ในส่วนของลักษณะงานที่ทำมีความพึงพอใจในระดับปานกลางเกี่ยวกับความภูมิใจในองค์กร ความยุติธรรม ความมั่นคงในอาชีพ รายได้ สวัสดิการ ส่วนเพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา และโอกาสในความก้าวหน้าในงานมีความพึงพอใจในระดับสูง

สุดจิต จันทรประทีน (2524, น.1-2) ศึกษาถึงประสิทธิภาพในการให้บริการแก่ประชาชนของเขตกรุงเทพมหานคร โดยตั้งสมมุติฐานว่าการให้บริการแก่ประชาชนของเขตไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เพราะเหตุเกิดจากตัวข้าราชการผู้ปฏิบัติงาน ประชาชนผู้มาติดต่อขอรับบริการ และการบริหารงานของเขต พบข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้และพบว่า การให้บริการของเขตไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร โดยมีสาเหตุเกิดจากการบริหารงานของเขตซึ่งขาดการวางแผน ขาดการเร่งรัดและติดตามผลการปฏิบัติงาน ขาดการประสานงาน มีขั้นตอนและระเบียบมากเกินไป รวมทั้งปัญหาในเรื่องของระบบงาน และการขาดการประชาสัมพันธ์ ในส่วนของตัวข้าราชการผู้ปฏิบัติงานก็ประสบปัญหาเรื่องความรู้ความสามารถของข้าราชการ การขาดความรับผิดชอบ และขาดมนุษยสัมพันธ์ในการทำงาน รวมทั้งการมีทัศนคติเก่า ๆ ที่ถือว่าเป็นนายประชาชน และในส่วนของประชาชนผู้มาติดต่อส่วนมากไม่ค่อยสนใจในเรื่องระเบียบและหลักเกณฑ์ของทางราชการ ไม่รู้จักหน้าที่ คำนึงถึงแต่สิทธิ มีการให้ผล

ประโยชน์ตอบแทนกับเจ้าหน้าที่ทางราชการเพื่อหวังผลให้งานที่ตนมาติดต่อกันไปด้วยความรวดเร็ว นอกจากนี้ยังพบว่าประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชนของเขตค่อนข้างล่าช้า และเรื่องของการแบ่งพื้นที่ของเขตยังไม่สมดุลกัน บางเขตมีพื้นที่มากเกินไป จำนวนประชากรน้อย และมีความหนาแน่นของประชากรแต่บางเขตพื้นที่น้อย จำนวนประชากรมากและมีความหนาแน่นของประชากรสูง ถ้าต้องการให้การบริการแก่ประชาชนของเขตดีขึ้น ไม่เพียงแต่ปรับปรุงตัวข้าราชการและการบริหารงานของเขตเท่านั้น แต่ประชาชนผู้มาติดต่อจะต้องให้ความร่วมมือกับทางราชการด้วย

ศรียา กาญจนภูมิ (2520, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยกำลังขวัญในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ราชการฝ่ายวิชาการในสำนักงบประมาณ ซึ่งผลการวิจัยพบว่าประชากรที่ทำการศึกษามีกำลังขวัญโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และพบว่าอายุราชการมีความสัมพันธ์กับกำลังขวัญในเชิงนิเสธทัศนคติเกี่ยวกับสวัสดิการเป็นไปในเชิงปฏิฐานกับกำลังขวัญในการปฏิบัติงาน ความรู้สึกขัดแย้งกับผู้บังคับบัญชามีความสัมพันธ์กับกำลังขวัญในการปฏิบัติงานมากกว่าตัวแปรอิสระ ตัวแปรอิสระที่นำมาศึกษาทัศนคติที่มีต่อโครงสร้างในการทำงานมีความสัมพันธ์กับกำลังขวัญในส่วนที่เกี่ยวกับการแบ่งส่วนราชการงานในสาย และฝ่ายความรู้สึกต่อหัวหน้างาน และสายการบังคับบัญชา

สากล จริยวิทยานนท์ (2522) ได้ศึกษาความพอใจในการทำงานของอาจารย์สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ พบว่าโดยส่วนรวมของอาจารย์ในสถาบันมีความพอใจในระดับปานกลาง โดยเฉพาะพอใจในอาชีพการสอนและการวิจัย แต่ไม่มีความพอใจในฐานะที่เป็นข้าราชการพลเรือน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนตัวบางประการ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ระยะเวลาที่ทำงานที่สถาบันและระยะทางจากบ้านมาสถาบันพบว่าระดับการศึกษาเท่านั้นที่มีความแตกต่างกับความพอใจในงานอย่างมีนัยสำคัญ

ธานินทร์ สุวงศ์วาร (2541, น. 1) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพในงานบริการส่วนหน้าของโรงแรมในเขตกรุงเทพมหานคร ตามการรับรู้ของหัวหน้างาน เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของลักษณะส่วนบุคคล เพศ อายุการทำงาน ระดับการศึกษา รายได้ การกำกับการแสดงออกของตน และค่านิยมในการให้บริการกับคุณภาพการของพนักงานส่วนหน้า จากโรงแรม 15 แห่งในกรุงเทพมหานครได้กลุ่มตัวอย่าง 331 ราย พบว่าความแตกต่างทางเพศ อายุการทำงาน ระดับการศึกษา รายได้ ไม่มีผลต่อคุณภาพของการให้บริการ แต่การกำกับการแสดงออกของตนเองและค่านิยมในการให้บริการมีความสัมพันธ์กับการให้บริการของพนักงานส่วนหน้า

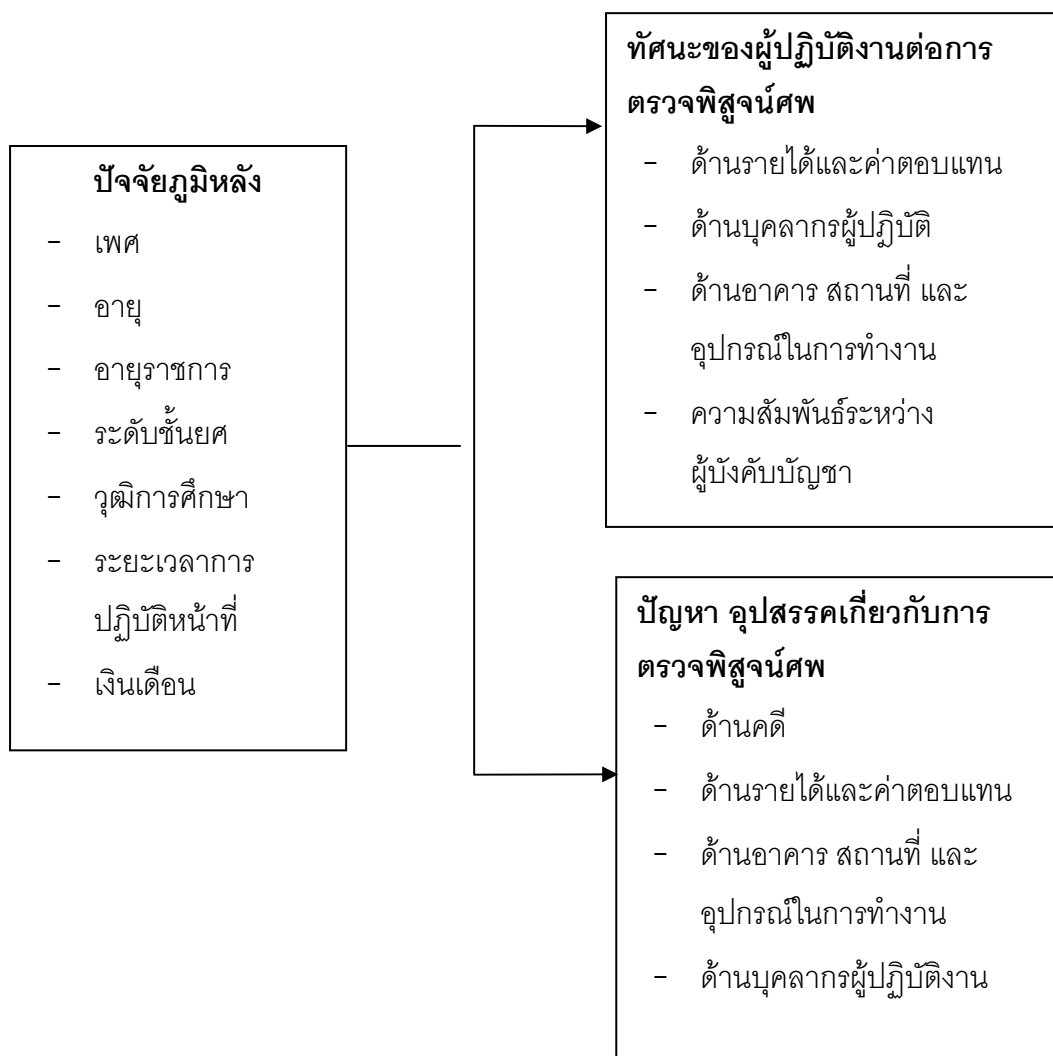
อลิสซา พงษ์อมรพรหม (2519, น. 47) ได้ศึกษาเปรียบเทียบขวัญของพยาบาลในสถาบันที่มีผู้บริหารที่เป็นพยาบาล กับสถาบันที่มีผู้บริหารไม่ใช่พยาบาล ผลการวิจัยพบว่าขวัญของพยาบาลที่มีผู้บริหารเป็นพยาบาลสูงกว่าสถาบันที่มีผู้บริหารไม่ใช่พยาบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในส่วนที่เกี่ยวกับความยุติธรรมในหน่วยงาน ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา โอกาสก้าวหน้า ความมั่นคงปลอดภัย และความเหมาะสมของปริมาณงานในหน้าที่ความรับผิดชอบ ส่วนในเรื่องความพอใจในงาน สภาพการทำงาน การยอมรับนับถือและการอุทิศตนเพื่องานนั้น แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สุภาพรณ คำม่วง (2525, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยปัจจัยที่ส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้านครหลวง ซึ่งพบว่าสิ่งที่พนักงานมีความต้องการมากที่สุดคือ การช่วยแก้ไขปัญหากับเศรษฐกิจ รองลงไปคือปัญหากับการทำงาน ส่วนปัจจัยที่ส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน คือ ความมั่นคงในการทำงาน วิธีการประเมินผลในการทำงาน งานที่ทำสัมพันธ์ภาพในการทำงาน และสภาพแวดล้อมในการทำงาน และปัจจัยที่พนักงานมีความพอใจต่ำที่สุด คือ โอกาสก้าวหน้า

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่า มีปริมาณศพที่ส่งมาที่สถาบันนิติเวชวิทยา โรงพยาบาลตำรวจในแต่ละวันมีเป็นจำนวนมาก แต่จำนวนแพทย์และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านนิติเวชที่รองรับกับปริมาณงานนับว่ามีน้อยไม่สมดุลกัน ทำให้แพทย์และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจึงต้องแบกรับภาระงานที่มีปริมาณมาก ประกอบกับเครื่องมือที่ไม่ทันสมัยทำให้เกิดความล่าช้าในการทำงาน ซึ่งกรณีมีความยุ่งยากซับซ้อนในการตรวจศพก็จะต้องใช้เวลาในการตรวจมากขึ้นเป็นเงาตามตัว ทำให้แพทย์และเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่เกิดความเครียดในการทำงาน เวลาพักผ่อนน้อย รวมถึงค่าตอบแทน สวัสดิการที่ได้รับก็ไม่เพียงพอต่อการยังชีพในสภาพเศรษฐกิจปัจจุบันจนเกิดความเบื่อหน่ายในการทำงาน ทำให้บุคลากรทางด้านนิติเวชขาดแคลนอันเนื่องมาจากการย้ายโอนสายงานไปปฏิบัติหน้าที่อื่นเพื่อหลีกเลี่ยงความเครียดและผลตอบแทนที่สูงขึ้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาว่าปัจจัยใดบ้างที่เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการตรวจพิสูจน์ศพของสถาบันนิติเวชวิทยา โรงพยาบาลตำรวจเพื่อทราบถึงปัญหา อุปสรรคในการปฏิบัติงาน และหาเหตุผลเชิงใจที่จะให้บุคลากรที่ปฏิบัติงานนิติเวชอยู่ปฏิบัติงานมากขึ้น และมีกำลังใจในการทำงาน เพื่อประโยชน์ในการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน

กรอบแนวคิดในการศึกษา

ชื่อแฟ้ม: 10บทที่ 2
ไดเรกทอรี: G:\7เสาวลักษณ์
แม่แบบ: C:\Documents and Settings\admin\Application
Data\Microsoft\Templates\Normal.dot
ชื่อเรื่อง: บทที่ 2
เรื่อง:
ผู้เขียน: COMPUTER
คำสำคัญ:
ข้อคิดเห็น:
วันที่สร้าง: 19/05/52 ๑๕/๐๕/๕๒ ๒๒:๑๘ น.
เปลี่ยนหมายเลข: 6
บันทึกล่าสุดเมื่อ: 09/06/52 ๐๕/๐๖/๕๒ ๑๐:๒๕ น.
บันทึกล่าสุดโดย: vip
เวลาในการแก้ไขทั้งหมด: 69 นาที
พิมพ์ครั้งสุดท้ายเมื่อ: 23/06/52 ๒๓/๐๖/๕๒ ๐๕:๔๕ น.
เป็นงานพิมพ์ที่เสร็จสิ้นขึ้นสุดท้าย
จำนวนหน้า: 31
จำนวนคำ: 8,629 (ประมาณ)
จำนวนอักขระ: 49,186 (ประมาณ)